

AB-521

Ч. ЦЫОНУА

Апоемакұа

АРХЕИНТШЭКУТЫЖЫРТА
Ақуа — 1956

ЧИЧИКО ДЖОНУА

Поэмы

Абхазское государственное издательство
Сухуми — 1956

ЧИЧИКО ЦЫОНУА

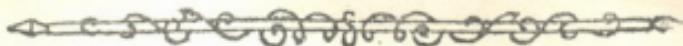
AB.521

Аноемакъя

Аң хәйн тәшәкүтүшүртә
Ақуа — 1956

შეხეყისხეთ

Актәи ахы

Амшын ахықуан апъсара
 Амшәгъя иаркаран ихырсысуан.
 Ацәкуръ шытыңы апъағ иасуан,
 Ибылгъо иаван ақуара;
 Иахъак игурымхъан азхара.
 Апъта хчылан ипъсатоз,
 Апъша ныкүсын, апъша қуанда,
 Иама идәйкүлеит ипъхатдо.
 Аҳауа абас ицқазанды!
 Амра пъшыала иташәөз,
 Бәтә лагъантас енкуаپъхон;
 Ашәаپъшь цәыртцуан икаччо,
 Аха ҳамтак икуарпъссон.
 Абаҳча азаза ахықукеит,
 РАЗЫНТАС АХАНҚУА КУАЛКУАЦЬЕИТ.
 Ақуа гылан шәтүшла ихыбны,
 Ашәаپъшь ицәыртцыз аеашон,
 Атәаапъшь Ақуа иалшыны ицион.
 Амшын ахықуахъ ләзыза длыңы,
 Қытә пъхәызбак дкалаза,
 Дықуқъя днеиуан. Ипъшзаза

Аплашь илшәу ихәыхә һүштәалан,
Аура-атбаара мىху илнаалан,
Амақа акун ишшәырза.
Арда лыхъзуп абла қаруа,
Иръяны илықуп лыхцәы къларуа,
Убла хылк'уеит уи зынза.
Илывсны иненуа шамаха,
Уи илыхуампышкуа иззазом.
Сара сакузаргъ иззазом,
Цъара дысъылар деилыхха,
Сгуатдан амцабз ҭатчаны,
Дцозар акухап сбылны...
Арда Ақуа даант нахъя.
Анаана ду згаз Аԥсны,
А҆еафра аарыхцәа еизаны,
Иахъеилацәажәоз рәәпхъя дгылан,
Афырпхәызба абар фапхъя,
Ачаи шылаазо нап адкылан,
Урт ианралхәа хататас,
Азал дырцәажәеит дыдратас...
Арда, Арда аԥхәызба өыха,
Сгу хъаауа скабымтсан,
Схуцра балоуп, аха избан?
Исыбымтсан, о, агутыха,
Азәы бгуентеит... Уи дызусда? —
Аттын дахо усда-хәысада,
Инапы иңыбыта итакны,
Ақуа иалаз уахыи-ены,
«Ритца» аԥхъя ифызцәа ныжыны,
Арда длыштталт ожә иара,
Итахыуп лыбла атапхра...
Арда днеиуан лфыза длыцны,
Нас иаагъежын еиманы,
Аресторан инытталт еибарпышны.

Атыпъхацәа неин зымға
 Итацәыз столкағы инатәеит.
 Аръыс ашәағы дынхеит,
 Аха дгуартеит уи абра,
 Икны нағозшәа игурға,
 Җекуни ӡбаби рыбжъкуа геит:
 — Зурик, Зурик уахзырбаз! —
 Рұәеит наразнак уақа итәаз.
 Рышқа днаңхан ишрыхутаз,
 Аченцыка издырхиеит,
 Иарғы раңдәак мап имхәеит,
 Ахушә нағызаз, иңбараз,
 Ауатка ғышә грамм неиқепкөйт...
 Аръарацәа шыңа изқажода,
 Арыжәтә иржәыз рхы италан,
 Ицеит наама интыкукуа.
 Урт рышқа ажәак зәәода,
 Дарбан хатдоу изгуўьуа?..
 Аресторан рхаргалан,
 Иргоит иштыхны ҳаңеңта,
 Аха иржәуеит, иржәуеит еңта.
 Зны ашәа рхәоит, дағаңзы
 Амырзакан адырхәоит,
 Руазәк дыкулан дкуашоит;
 Атәңца шытыхны ғыла иртәны,
 Ахы инықуршә ичавра,
 Иқуиргылеит нақ абура.
 Нас дцарызшәа ахатқы,
 Атәңца хығылаз ҳамтакы
 Давакуаруа дкуаркуашеит,
 Иғызцәа рышқа ихы рханы,
 Уи даанғылан дызкуршәшәеит,
 Атың ітқазшәа икаткатеит
 Ихахуда. Ибә рқуны,

Иханъыцкуа ирыбжъакны,
 Ачавра шытихын дбыжәгъалеит.
 Дығуа дықулахт длакъто,
 Зны датцаҳәо, зны дтақъо.
 Аха ари аума аус злоу,
 Атәңга гылоуп абұрақны.
 Ак иатзамхо, митә злоу,
 Зхаху аужыны иқамсо,
 Зыжәфахырағ илазо,
 Ачкун мзышәа иеырхианы,
 Абұрақынза ихы ларқуны,
 Ихуда еитцыхны дыхуцәйрхxo,
 Иқышә атәңга нағарпқо,
 Иханъыцкуа ирыбжъакны
 Дағахеит тәғантәқә, иxaракны
 Дағын ағыжәра. Амырзакан,
 Абжы рмачны ибзыуан.
 Иара иакун дбъазкны,
 Дағын ағыжәра, атыхутәаны,
 Иблуз шкуакуа инахыкукуеит,
 Аха иатәңга ҭиркукуеит.
 Амузика атамбъар иасит,
 Атәңга иршәын нас дымтасит,
 Икны иғызцәа идирбеит,
 — Прауа, прауа! — абжъкуа геит.
 Арғараңа ирытәалаз,
 Ағыжәтә злысны азаара зхалаз,
 Ахәсахұчкуа руазә ара,
 Ишыңылгеит лара лтәала
 Лғыза иқантаз, ңыара акала,
 Уи диткамхарц ләхны,
 Атәңга илкыз ғыла иртәны,
 Икулыргылеит уатәкъа абура,
 Аха илхаштит ачавра...

Зны дкуашеит, лшъапкуа
Ак ахаткы ак цауан,
Зны иныկулгейт «атарчей»,
Зегы еиниркъеит рнапкуа,
Азэы ишилшоз дыхәхәяуан,
Атрышә дасуа дгурбъо дғылан,
Илыштыенкәон: аҳай-чеи!
Лара даапсейт, уа даагылан,
Атәца штылхырц дласны,
Лшъапкуа еиқутхан илыргылан,
Дыхуцәйрхеит лхы ларкүны,
Лымч ҆ылшәеит, аха иауам.
Лхуамц къағуп, лыбә қуам.
Уи дхандеиуан мцурала,
Лшъапкуа лыткъан хыла дцеит,
Абура дықұхант дыхбыкъыны,
Нас дандәйкүла ҆ышынапбхала,
Ихышәтит атәца, ағы къасеит...
Наскъа итәаз еикушаны,
Цоук чеит, ҆оук ҆хашъаны,
Рхырыкъуын тақа ипбшуан,
Урт гуаныла ирхәяуан:
«Итегь бжәйндаз, фу, бара,
Раңа бнамысдоуп, афуқара!»
Зурик арткуа акгы ибом,
Ибла кыдхалеит иара.
Аресторан атыхуахъ нақ зымфа,
Атзамц леатан Арда дтәоуп,
Аръыс ибла излыкугом,
Длагъышыкуитсан ынч дызтәом,
Иара итәала аускуа збоуп,
Избоуп Арда лху қайтарц,
Инеитцыхны астол ирхиарц,
Аха дагхеит, зегъ ҆хастан,

Лара дғылеит акрылфан,
 Лөзыза дұмынан ддәйлтны дцент.
 Зурик длыштал, уи длыхъзент,
 Ихы лирдырит уа даанқылан,
 Апсшәа шытентеит, дқакеит...
 Ибла чча-ччо лапхъа дғылан,
 Дизбом апхәзыба изхара,
 «Игу ачамыкуа ауеит» иара:
 — Иқалозар бхатқы,
 Ҳаицныжь апхәзыба ҳамтакы! —
 Илгуампхазаргъ жәамхәазакуа,
 Арда лөзыза нақ днаскьеит.
 Зурик нас дмыщцакзакуа,
 Инапкуа иштыах иқаиттеит...
 Арда ყышза днаскъа пхъо,
 Изымхәарызшәа игу итаз,
 Ишықаитцац длак-факын,
 Дсамыркулит уи дылғаччо,
 Аха ашоура цәгъя дызтаз,
 Ожә ибазма ихълац акун,
 Ахапа цәыриган иара,
 Дағын иихәац жәпацьара:
 — Исыздырам са сзыниаз!
 Исхәо ұыбышшаргы ауаз,
 Изуа сакушәом, сыбла хкыит...
 Снапкуа брыхуа пш иштысуа,
 Амца ацроуп сгу зегъ блит.
 Зурик Арда дылзыпшша,
 Дхуцуа дғылан, дзырғит.
 — Сатоумтсан, аха уеизгы,
 Иссейлкауам сара акгы...
 — Макъаназы сыгурға бғашам,
 Сыда-здам ас ихәашам,
 Аха исыхызы уи сыйзом;

Зашы амам, сгу иаузом,
 Иахъоуп сыбла аныхтыз,
 Атабырг схәоит ихатца,
 Са исыпшашаант слахынта,
 Дызбент ауپшәыл сыйзыпшыз,
 Быда схуартам, са сыгутыха,
 Аргама ианызба абыржәоуп;
 Ма сдањхароуп, мап анакуха
 Са сматхозарг зегъ акоуп,
 Аус ахъсымоу бара бкноуп!..
 — Угу иалсыргы уара избо,
 Ахәсахуучкуа бзиа иубо
 Урықушәахъазаап азәырғы...
 — Сара издыруеит ажәпағы,
 Аха бара ибыцназго,
 Быпшра-бсахъа сгу ишакушәо,
 Мап, бзыңтык азә дсымбац!..
 Ағибра-агуара зеипш қамлац,
 Саб иргылаз хан хытцәцароуг
 Сымацара истәуп нара.
 Бара бзын қыафла нхароуп,
 Өзыас бсоур знык сара.
 Аказын бгу багом,
 Сыгурға га, са бызжыом;
 Сани саби ёацьара,
 Анхара ду хұханы ирымоуп,
 Рыпсы зтоу сара сзыноуп,
 Сыда дрымазам дара. —
 Зурик иажәа итәазом,
 Аха Арда илаҳазом...
 Лхы инаркны лшъапанынза,
 Уи длыхуағшит, деікуашәеит,
 Ицәа дтазызғо игуатцанынза
 Зны лкүпшычхайт, зны ихшәеит.

Арда лакун мачк дшәеит,
 Лөзыза лыбла лырбаны,
 Лышқа длыпхъан, еиманы,
 Абар идәйқулеит, ищауеит,
 Аха Зурик рымға ик'үеит:
 — Уаха шәыстазар қамлари,
 Шәаала ағнықа, ишәымбари
 Сығны ахъгылоу, сшынхо.
 Са шәсылаңхъар иқалозеи,
 Шәсизнықумгаргы ишышәгуапхъо...
 — Уаха ҳаутазаргъ иабаргузеи,
 Аха амға ҳамоуп, ҳаццақ'үеит,
 Иахыуҳәазгы итабуп... —
 Зурик дасны дыехуаеит,
 Ргу дакушәарц итахууп:
 — Смашына гылоуп ихианы,
 Ишәтәхызар шәтартәаны,
 Иахышәтәхыу шәсымгои! —
 Иқалазеи, игура рымгои,
 Иара дрыштыуп дара үоит,
 Зны длафуеит, зегъ ҷоит...
 Зурик, Зурик абз иөоуп,
 Ибасхәоит Арда, бгубеаныз!
 Амца икызшәа дызылрыз,
 Дрыщны днеиуеит... О, иазхууп,
 Уи ҹунак иауп, акғы аурым...
 Избац лакузар Арда лажәаху,
 Ус мариала илтирым.
 Зны ҳарпейиңшып, цәымбәс иаңкым!
 Абра иххаркушап ҳара уи азбаху,
 Ипхатәеит апхъаф игуахы,
 Халгап ҳажәабжъ актәи ахы.

Ағбатәи ахы

Ауаа зегъ цәафала енъшым,
 Азәй имоуп ус қазшыас,
 Альхәзыба длыдтәалан уағтас,
 Бзия дшибо леихәарц итахым...
 Итахзазаргъ дамарам иара,
 Ахәашьа дақушәом изырреиуам,
 Лхала длыкушәар уи үзара,
 Ма ипъхеишъоит, ма игу ацненуам,
 Мамзаргъ иажәакуа иәабоит,
 Арахъ упъшыр ипъсеипъш дибоит.
 Дзыръхашъозеи дхучым-дҳасым,
 Хар змам ҳәа ихъз рхәоит,
 Пұхыагылағыс дрыпъхъазоит,
 Аха дақушәом, иара итасым,
 Цәафас имам, уи ҳиззасрым,
 Иқалап игунигозар иаргы,
 Илшом акумзар акгы.
 Даеазә дыкоуп даеакала,
 Иху таижъуам уи акала,
 Амца дақуттар дбылзом,
 Җығтас дғылоуп дыхианы,
 Ианықала иатахны,
 Қа дирхәоит хұфык мышқала,
 Үадағрак алан ибазом,
 Ажәа иәоуп, акы дақзом;
 Әкалашт макъана атыпъха,
 Ус икоу деибъазшо иаҳа.
 Ҳара хфырхатца мап имк'узар,
 Ааскъанза иархәауан баъзыс...
 Аха иғызцә Зурик ҳәа акузар
 Уи ишипъхъо, шытарнахыс
 Ҳара ҳзынгы имаз хъзыс.

Иғшра-исахъа дызбаланда
 Дарбан һұхәзыбоу изымхәара,
 Асаркъа астолаे икурғылан,
 Дадыртәалан уцауанда,
 Саатқ дадхалоит аххәара,
 Даапъсаанза игу қыдғылан,
 Избом исахъа игуазхара.
 Ибла тынчым, икуенцеиует,
 Изамфа һұшқақуа уаркаленеует,
 Исойт шұжымтәнла ипъатда,
 Аха ипъышәаे ипаза,
 Машк аанижьеует, ус нахутоуп,
 Шықуса ғажәа шұта дыртоуп,
 Әнак ғынтә нөеніңеик'үеует,
 Уатәы ишәйтәм нахъа ишәыз.
 Зны ихшәоит, зны игу тқапуеует,
 Абас дзырғағъаз дзырцәыңәыз,
 Аңара иңыбыаे интәазом,
 Аха ишабалакгы икъазом.
 Ағыжәрақны азә ишьдахъ дғылом,
 Аисрахъ дноугар дузынкылом,
 Хәзық ендгуалан знык ипқоит,
 Қыафла дықоуп, уи дынхонит
 Ақуа ашъха ашъапаны.
 Ағны издыргылт иxaракны,
 Исаркъатқәцараха еилыңыңоит,
 Шығжы инаркны хулпъазынза
 Амырхуага ағаңжоит,
 Уахъыпъшлакгы иара убонит.
 Акы дахътәәуам уи һұсраененза,
 Цюук рзыхәа ус нағуп...
 «Абра дынхонит Зурик Ацба»,
 Аихатә гуашәаे иануп.
 Аха нағсам, о, анызба,

Иара имаз «иаҳтынра»...
 Аус злоу иахъа абра,
 Арда ұшыңа бзия даниба,
 Уи ихабарк ҳәа ҳамбазеит.
 Дабацарыз дшәақъаны?
 Атабыргаз ғымз нтәеит,
 Итцигама өа қазшъак,
 Ағны дықоуп алушәақ,
 Иңә тынчым уахын-ены,
 Хуцрак дамоуп дырфашыны.

413.521
 Өнак ашыжъ заа дәыхан,
 Ибла кыдхало дыпъшуан.
 Инапы атсыргуан ихы
 Диан дбырыңеиуа, митә игутыхан,
 Енбак'уан уи ипъсахы.
 Ихапъыщқуа ағға рыхгон,
 Ихъыз ұхеишьон, дгунгон,
 Ихы данызбон дплато,
 Акгыы ибом игу зәажо.
 Ағы азәзәан ацгу кыиуа,
 Зны ифғышәо, зны итатиуа,
 Иғнан ауада- имлаго.
 Уи зыргуамца иара издыруам,
 «Тәи-млашын зеибадыруам»,
 Иңәартә дылан дгурфо.
 Дасу ихъаа иара идырроуп,
 Абар, абар ааиғы димоуп,
 Лапъықушәа наут, ипъышә дафейт,
 Ұхәйис дихәама имоураху мызд,
 Мап анакуха малк иңәизт...
 Агурға цәгъя зынза дафейт,
 Иқаиттар ҳәа сшәоит иакум!

Ишилшо иратқәан итачкум,
 Инапы роуны ихы дасит,
 Аха имариам, уа дыңеасит,
 Аиарта дылпේйт ижыс ицан.
 Ауада акунтхуахъ дығн дцан,
 Асаркъа дұ икәагылаz,
 Даныпъшыло дгылан уа,
 Аускуа ус имцеит икуапъза;
 Акантатцыра хықуиргылаz,
 Игыгцәа ргылан бнауафтас,
 Зны дахуапъшиit ибыб'уа,
 Аха ишчыз аниба итахузә,
 Инейимендеит нас хүчтас...
 Ипъсы мацхо нақ деитаеит,
 Ихы зкуикша ибом акгъы,
 Дзыжъжъо димам ожә азэгъы,
 Ашәкуа еигудтсо афны дығналеит,
 Гуафк ицралт, ашоура дтоуп...
 Ауадакуа убас ихиоуп,
 Унацәа тыпъ атзы ирынхалоит,
 Ахаө сахъа рнубалоит,
 Иуздыруам уахъпъшра.
 Аха изтакыда мшәан иара?
 Хара ҳаpшәма игу амца ацроуп,
 Иара изыхәа зегъ акоуп
 Ифны архиашъя, насты имал!
 Инаигзароуп нахъа иуал;
 Амфа дықулеит, иеирхиеит,
 Дласны ддәйлцит адәахъы,
 Амра игылаз иғапъхеит,
 Ашәағъшь цәыртхъан ипъхаза.
 Ацба днеин афцаражы,
 Ирмазеихъаз уи маза,
 Къаадла италахан акы,

Идэылган иаагт амаршэа кы,
 Идэылган иаагеит игудкылан,
 «Победа» ахъгылаз еикүшэаны,
 Итепцан ашътахь, итцэахны
 Иаргы дакутэан аруль нкылан,
 Агуарпъ ныжыны дцеит дъырны.
 Хай дцанда азы шщара!
 Иабъяар шътихылит ихацсыра,
 Акъя далтны дцеит цъара...
 Щазэы иенхэар агура игом,
 Ихшыф аткыыс ицэанырра,
 Апъыжэара амоуп, имч архом...
 Аха «ишидыдуа акуа аузом»,
 Ишықазамыз ихабар,
 Игу дтаччо уи абар,
 Ахулпъаз аттын дахо,
 Ихы икуачран ак игуампъхо,
 Арыжэтэ инжэйз даганы,
 Дааит афныка деибганы.
 Игъежкуан арпъыс иблахатц!
 Избеит дыкъуан ипъсы ишъарц,
 Ихыпъсаарц арыжэтэ инжэйз,
 Нас ифызцэа рышка дцарц.
 Аха дгылт игу еибакны:
 — Стэашъя хуартам сара аф зысыз! —
 Ихэн ддэыкүлент дыщакны.
 Ихыпъчкаркуа цъя ихэны,
 Амашына дталан дыблакъю,
 Амфа дыкулахт ашэа хэо...
 Акалакъ ахы-атыхуа,
 Зегъ енмидейт уи хуц-хуц,
 Ифызцэа дрыштоуп, дтэазом,
 Ифызцэа рыда имам пъсыхуа.
 — Цасхэа ируама? — усгы дхуцт...

Аха Ацба уағ дибом!
 Аамта цоит, апъшыха змада,
 Уи дәғизадан дызбахъада,
 Идирцәа ықоуп шьардағык,
 Астудентцәа икушәеит хөйк,
 Иңәжәо иғылан урт настхә:
 — Ағызыңа, шәабасңызи,
 Иахъак сшәыштыуоп сынцәаха? —
 Сакут дрыңны Манчей Бази,
 Ишқа инаңхъан рнапқуа нқыло,
 Игудкыло-ихыдкыло,
 Амашына иңартәаны,
 Ақуа ашъха дығын дхунеит!
 Аресторан апъхъа ахуақны,
 Астол наразнак уи ирхиеит,
 Рхаткы камыршәеуа тынхатдас.
 Иблуз ахуда ұыртланы,
 Атәца нқыло апъшәматдас,
 Аныңәаға апъцауа,
 Ағыжәра хиртлеит ҳацкун уа...
 Ргу қанаттоит апъша қуанда,
 Рыкуа италоит — рмыбра.
 Үпъшыр афада хара,
 Иңаз-жазуа зегъ шъхарпьюп,
 Агатәилахъ ажәған хтыуп,
 Амшын абас итынчзанда,
 Ашоура анықоу ус иаңуп!
 Зурик дныңәоит, атәца икүуп,
 Манча иакузаап реиҳабы,
 Пату икуиткарц дағуп,
 Иажәа ироут ибжы хтданы.
 Сакут дгуамтцит зегъ рейтбы,
 Ацба иатәца дазыпшуп,
 Ажәа мыңху игу агахъан...

Астол атыхуахъ Баз дахътәаз,
 Хуцрак даман ицахъан;
 Афымца апъырқъхәа иакхъаз,
 Илаңш адхалт, икаччен,
 Дахъыпъшлакгъы Ақуа ибон.
 Аамта цон иццакы!..
 Азә ак избон, өазә — өакы,
 Аха Зурик ағы иеендеит,
 Ижәын атәцакуа жәаба,
 Ихәарызшәа ушьхуа арба,
 Илшоз ала иеенбитеит,
 Иажәа ирпъшдеит, иажәа ахато,
 Пату рыкущо, ргу шато,
 Ибжыры рмаңданы зыңзак,
 Иғызыцәа иреиҳәауан мазак:
 — Шәаргъы саргъы школк ҳаицтан,
 Жәакласск ҳаицалгахъеит ҳара.
 Итабыргыуп, саргъы исыхутан,
 Аха уаҳа сзацымтент спара...
 Уи атәы салалом сара,
 Шәара шәахъсымоу акыр иаңсоуп,
 «Аңғьеи-абзиси рышьхуа еивтсоуп».
 Иахъоуп даныстахыу атынха.
 Саргъы сғызоуп, ҳаикұлацәоуп,
 Аңыа шысзыжәбо агурға згоит,
 Шәссыхраа ағызыцәа, ңұхәыс дызгоит,
 Амға ҳақулароуп уаха... —
 Иаатит абрақа ацаңха,
 Аңба абас дзыргуатеиуаз,
 Ариабжъарак дзырудадағуаз
 Ихәоит, аха ишаҳхәо акум,
 Иажәа атыхуак нтәазом.
 Дзроуеит Манча, игу ңңәазом...
 Згу өыңьюаз Сакут иакун,

Абар, дәғатқыеит дгурбъатқа!
 Иара итәала һан змазам,
 Баз ишқа дшәаны дхъапышит,
 Иихәарызеи, нас дипеипышит,
 Дзыршуа арбан уи қунтқа.
 Баз дтәоуп деікүпата...
 Аминүтқуа аттахәа ицион,
 Ибоит иғызцәа шытә ишазааниа,
 Ацба иажәа наигзон:
 — Азәгыы издырзом, имазоуп,
 Иахъа ашырыжъ ла дызбон,
 Агуашәаңы лхала дааниа,
 Ҳаицәажәахъеит, зегъ збоуп...
 Сани саби адирра рыстейт,
 Рнапы сыйкурғыл сраазон;
 Ргу нымхарц ажәа рныстейт,
 Ачара рурц ргуреанткоуп... —
 Абас иҳәан идирбон
 Арда бзиаху лпатрет.
 Арпъыс иихәаз агура ргеит,
 Рцашъа-раашъа еимтәкны,
 Иалацәажәон еимакны...

Апатрет... Лыбла лхаччо,
 Атак ултап, лыхъз ухәар.
 Зурик Ацба ауаа ихырччо,
 Иакум схәама лгу итымтәо,
 Сызхымпышыло ллакта.
 Иласхәарызеи уи дызбар,
 Цъара дыспылар лхата?
 Арда, сбыхәоит сатабымтдан,
 Ишыбтихъаз бнапы,
 Исыздырамызт сара акгы.

Сеилымкаакуа азы сабымтан,
Кунамга сұәзар игуныбымган,
Үиеніш қамлацкуа иқаларым...
Аха Зурик уссғыы иким,
Иғызцәа иман абар ддәықулеит,
Амға иренбүу, о, мышраку!
Аңаңаагаңа агурбъя рхалент,
Қылашәыр шыкоу ицоит,
Иштәхисаа иавалент ағықу...
Абра ҳаагылап, урт хрыхъзорит,
Хапұсы ентаңқып ҳамтакы.
Угуамтит аңхъағ ажәпакы,
Аха абриәкара аңыа ануба,
Амға нымғахыт дынхонит,
Зурик иаб Зафас Аңба,
Уи дудыруазар кунагоуп,
Дидаңыхәалар ахутоуп
Аңаңа хучы иднагало,
Ачаразы ҳшениднагало,
Истәхым иамхәакуа ацара,
Сымғахытцуегит сара абра.

Ахпарат ахы

Игу нхаргы цэгъя ҳиркареит,
 Сфырхатца имаршэа ҳкыит мыцху,
 Асаунара зны ихалеит,
 Лассы изымхәеит иөаху;
 Иҳабаргузеи пъхэыс дихәазар,
 Иғызцәа-ипъызцәа деңкуҳаршәеит,
 Иҳалшоз ала зегъ қаҳтcent,
 Амфа дықуахтcent иара.
 Ххы неилаҳкып шьта ҳара.
 Здырра ҳаштьоу Зафас иакузар,
 Ажәа арпъшзара атахым,
 Уахъ ҳаисасып, ҳајшзарым.
 Зафас дынхонит Къалашәыр,
 Ихүҳант анхара, шъарда тцуам.
 Абаҳча итциго ашәыр,
 Өажәижеаба тонна еиткам;
 Ихыхуха иөалоит алаҳа,
 Атәа, ахурма, нас аҳа
 Агуарпъ иазноуп, уахъашоит.
 Асаара илеиуеит, изазоит
 Амандарина апатырқал,
 Ағы тейтәоит ғышәќа пъжал.
 Абри еиңш анхара ду рҳаны,
 Апъхэыс еиба ихтәаны ицоз,
 Лығирия-лгуара еизакны,
 Зафас илырхуҳарц иеилазеит;
 Акы-ғба ҳәа шәкы-шәкы ицоз,
 Шәнзызъ маат лиғейт, дымшәазеит,
 Акапеиашәагъ импъхъазеит...

Уара иухәо уара иумаз,
 Зафас инаршэа хионит цэгъаза.

Аргылараң амат аниуаз,
 Идиъхалан құя дыздыруаз,
 Атрышә иаирсит уи зынза,
 Амца ықуицент, афыртым...
 Цьюуқы ирхәон: «Аферым!
 Анхашья итцент акы дакзом,
 Иеикүа қуршәны Ақуа дналаz,
 Зегыы ирдыруеит, митә тұзом.»
 Аха Зафас амат ҳынуаз,
 Ашишыпхызықуа нтәазом...
 Дхәар-пәсаруа амал дшалаз,
 Ишарылеит иара изын!
 Ишарылеит, аха ианбанза,
 Ағызцәа иман худацәақынза,
 Хымш мтцыцкуа, амәгазин
 Дшытагылаз рбеit жәлара,
 Игуапхон уи иматура.
 Зафас дұзашшо рацәафуп:
 «Пәсраензыңа аус имурғы,
 Қыафла дыкоуп, хъта дакзом.
 Ичкун иакузар дейрбафуп,
 Иагъарааны уи дубарғы,
 Инапы нагзан ак иузом,
 Аха аусқуа усза изцом,
 Мышкызын икоуп зегъ пәжәарц,
 «Еснагъ амқуба азы аанагом!»
 Иаанагоит уи ишаанагац;
 Зафас димоуп атынха,
 Зафас изы хацәнмырха,
 Уи дғылоуп дыхъчағны!
 Абас икоуп еиқушәаны,
 Абәз змоу атаацәара,
 Хрыланагалт ҳара абра.

Ихуартамзаргъ иара шхэоу,
 Абыч-кучра зызбаху ҳэоу
 Иқаз усуп, мап, илакум,
 Зегы ирдыреит, аха нахъа акум.
 — Нас ианбыкуу, уалга ихә!
 — Иsgуалашәом зақа тса,
 Есымша амра ташәаует,
 Игылауеит иара убас... —
 Анкьеиңш дықам, о, Зафас!
 Дақутт ихала аматура,
 Уаҳа илшом, даағъсаҳъеит,
 Аағын ҳәаса убахъазар,
 Иаргы убастәкъа дышлахъеит,
 Ағны дықоуп ожә иара.
 Мачк ақара ибә хуазаргъ,
 Хъаа имам дызгара.
 Уағасак иауп акыр илан,
 Чатаңшык ытцашәом илакта.
 Үцәгъя-убзия рацәак далам,
 Җазә иқайтдо игуағъхом.
 Ачеиңыка ағыуп иғнаға,
 Иарах астолағ дануртәа,
 Еиқуттак иутар знык изхом...
 Уи иацлабуа ма дызустда,
 Амал мачхум, ирацәоуп,
 Аха дызтәом усда-хәысада,
 Абаҳча дыткоуп зны дкуацуа,
 Инап кымта зегъ цқьюуп,
 Дағазных дхәарч-марчуа,
 Имаңара аутра дтоуп,
 Ирашәонт уи акырпыш...

 Иахъа ахулъаз крыфа-крыжә,
 Акуасқыа абартца аарла дхалан,

Амшын дхыпъышыло икказа,
 Ипъатца кыдышьш, ижәпаза,
 Инапы алшыуа ҳамтак дгылан,
 Нас днеи-ааниуа ипсы ишьеит;
 Абартца атыхуан уи днатәеит.
 Игуұрыпра ахыигон далахумаруа,
 Инапы ашыңылт итейисұыхә.
 Абаркыл иаакутәеит уақа ахәыхә,
 Ачаңыла иаштыоп иңәар-пъсаруа,
 Зафас даңажәоит хүчтас...
 Аха иауазшәа иара цас,
 Абар, ағызцәа рышқа ицеит.
 Зафас дцәажәөн изкуа кыдцан,
 Ахәыхә шаңазгыы имбаζеит.
 Нас ишилшоз ибжы хыитдан,
 Хынтә еңқурцак уи деимсейт.
 — Уеимсашьюзеи, хыир умбейт!.. —
 Гуапъханашь — Зурик иан,
 Илыхъ лзымдырт, рыңха дшәан,
 Амардуанаң уа днатәеит...
 Зафас ибоит уи дышгуааз,
 Иқамтакуа раңаак хъаас
 Ишқа длыпъхъан дидыртәалан,
 Ажәйтә-аेатә дханагалан,
 Амц-атабырг зегъ иңәеит...
 Гуапъханашьгы лгу пъшқахеит;
 Раңхъа Зафас бзия дшибаз,
 Лъсенипъш дшылбаз нас ларгыы,
 Хатса данца аңыа шырбаз,
 Хыхъ ажәған, тақа — адгыл,
 Ишрымамыз акагыы,
 Даेын илхәац есқынгыы:
 — Са сакумзар, иагъаңьара
 Үнөихъазаарын уара гуақ!

Ухыртауан зынза нақ...
 Уара уәйсіх'ун зегъынцьара,
 Сара соуп пәсис иухоу,
 Шыңа снықугала ишахутоу... —
 Аха игуампхеит уи Зафас:
 — Аңыбымбент, нақ быстықхә!
 Бажәа атыхуа нтәом афаст... —
 Ирқатыматцаа итеспұыхә,
 Ибра діңетцыльшны дішәышәуан...
 Амартақ ишъамхы икутсан,
 Имышхулт ыңғылымынан,
 Ипхәйс лышқа дұрысфуан:
 — Сара исхәо патук акутсан,
 Усхымцәажәац, сгу кыдғылан,
 Уаҳа сылшом анцәинис...
 Ала даанамцеит, үым, апхәйс!
 Сгуахы пәтәеит, ас ианбанза,
 Избоит сшыутахым митәйк,
 Иамузеите мшәан са стәйк...
 — Қыафла икоу бара бұныңза,
 Са дсыздырам даға пәхәйск.
 Иҳамхәозар бара бныск,
 Хар бымағазам ибдыруазар,
 Ибзымдыруазар сыйхъ бгейт...
 — Иаҳа еиғын сықазамзар,
 Уара унызбак са сагеит.
 Үөы ишатәоу знык уцәажә,
 Абри убз ауп са сызражә. —
 Абъра-аңәхара ожә ирбама,
 Хатцеи-пхәйси рыбз еишъылт.
 Лаша лурц иакулкыма
 Гуаңханашь уа дәғагылт!
 — Уара иунаалоз урт ирдырт;

Раҳәшъя затәы дурымтазар,
 Ирбейт лашыңа мөас узкуз...
 Уи лтыхуала зны урыпқазар,
 Уара узыңән уи закузз,
 Иахъя иубазма, акғы аурым...
 Са срыңхара рызгарым;
 Ианкыдыржәоз уцьгуаргуал,
 Нақ иулгар стынчымхоз.
 Ардәйнакгы «өықү» ахәомызд,
 Сарғы бзантық узбазомызд,
 Сақушәарымызд аյыл-пал...
 Уара ушқа схы ансырхоз,
 Исытаптәндәнда сшыапқуа.
 Сыхнахрызма уара умал,
 Амал акум, иумузахт,
 Изтахыда амазара?.. —
 Гуаңханашь лшыаңақуа,
 Зны илырщект, нас дкуаруа,
 Лхатца изыхә уи дмақаруа,
 Даргуаазаргъ акғы злам,
 Иқулхрызшәа икуацалам,
 Аштахъ дналбаант, ашта дамк'уа,
 Лыпъстазара лгурфон...
 Ибәа пылтәеит игу еибамккуа;
 Ихы ларқуны Зафас дғылан,
 Ипъхәыс илхәаз ибла ихылан,
 «Ашәақ игудцан» дцазшәа ибон!
 Ипъхәыс илхәаз, уи закузеи,
 Илгуабызызи жәынта қыргу?
 Аеңыхәа игу тнафон,
 Анкъя акузар иззатәузеи,
 Атаңкүм лызқуа иақушәон,
 Лыхудаңылғы икыдлон «өыгу»...

Зафас дқұпъышын пәхәйс данихәоз,
 Аха лашыңға ианраха,
 — Хатса иңаша атыпъха,
 Ҳара дҳамам! — мап ркыит.
 Лара дахыпъом ажәа илхәаз,
 Зафас иакун амца икыит.
 Рыпъсы шеилаз зегъы ирдыруан,
 Апъхәизба алағырз дарғеит,
 Ацәгъақәацәа рыбз ҭагылом,
 Ирхәоит еңтархәоит еиһарғылан,
 Үхәан-сәәан атыхуа мтәеит:
 «Ихуда хыутцәаргъ шытә дынгылом,
 Ма дқуланы уи дигароуп,
 Мап анакуха ихы акуитцароуп»,
 Димгар шамуа агурға ргеит...
 Аишиңға ирақаз иаргачамқыит,
 Рабыңар нахт ақыта иамқыит,
 Зафас ахымзб идыргеит;
 Амфа изыркын уи дрыпқеит...
 Раҳәшъя илаңқәйт, дыршәаны,
 Ағны дрыман дтәахны,
 Аха ибашан, шәыда-чада
 Дук мыртцыкуа зегъ еилгеит;
 Патырхутатәык дигеит...
 О, Зафас, Зафас хлақәада,
 Аштыхъ жәашықуса тұхъаны,
 Уахғы-өынгы итәаны,
 Иқаңтоз атәапъшь, асаку,
 Гуапъханашь дигеит мышраку...
 Аха избан игу пылжәарц,
 Аеыпъныхәа дзалырго,
 Анызба зилто ихы тылқыарц
 Адәы дықузарц дгүнго?
 Иқаңтазеи уи цәгъарас,

Ак ихаран ибазом.
 Зақантә иалхәахьоу абас,
 Пүхазашьа амам, интәазом.
 Иахаз ажәа изыхтом;
 Ақама атқыыс иңғафыруа,
 Игуатса ақынза иназеит,
 Илаңырзқуа изцэйкүбаруа,
 Иңатса иалатәо икъасеит.
 Абартсағ дылан дуазыруа,
 Хуцрак даман ицауан,
 Зафас гуаныла иңәауан:
 — Аңыма ушырыгры аблы хтыуп,
 Схазы исхәозар сагоумтсан,
 О, анцәа ду, уахзылыпъха,
 Лаңырзыла сыйкуа тәуп...
 Дрыщауп сыйқун, уихылаңышла,
 Сара сеніпш лахъ иумтан,
 Қықда-өықда игу дамго,
 Инасыпъ хүч збарц стахыуп... —
 Иажәа анағзаха имто,
 Гуапъханашь лытәабжъ гейт.
 — Ажәымтацәгъя леылшыт убама! —
 Зафас агуұқъа дагеит;
 Дхъаңә-хъачоит, дшанхама,
 Абыркыл аган иеато,
 Иихәо иәамшәо уахъ дцоит...
 Гуапъханашь митә қалтсоит;
 Аңхәыс ҳарак лъынцагу ылган,
 Итҗәан илгоит лыхцәы дахо,
 Дыркыуп агуашәағ деимырхxa.
 — Зурик пъхәыс дигоит уаха!
 Уара абас ушаз ууган... —
 Лхатса ишқа зны дытрыст,
 Аңсы днымхеит, зегъ ытцылхын,

Адамра мыжда хыла иалырст.
 — Жәйнгы-ғанғы сгу қыдухын,
 Уаха сылам шыңа сеивыст...
 Дуаазеит ҳацкун, ибаргузей,
 Ухы уаазароуп ус уаргы.
 Нан, Зурик, иутталазеи,
 Изхаумхәазеи харт акғы?..
 — Бцәажәашшоузei зхы еилагаша,
 Әхәыс дигозар уи дхұым...
 Нас цәгъарас иқалазеи,
 Ари ақара амца арктәым!
 — Айт, уара зкуба збаша,
 Ачаи өыхфы илеиҳәаузеи,
 Сара уи азбаб дыстаҳым!..

Хатцеи-пъхәыси ражәа еибамкыит,
 Лнапы рѣка цан зны иәалкыит,
 Зынгы дамтаст ипъатца...
 Алапќяа игудтю дыпъхатца,
 Дықупъарызшәа ббартцахы,
 Длыман дыкун адәахы.
 Зафас иқалаз ицъабеит,
 «Акыр зычаз акры ибейт,»
 Аха ианамузә, ишакум
 Иркалтымит итачкүм!..
 Ҳазлашәада уххъ згеит!
 Ас шықалоз заа издырыр,
 Сымғахытцуамызт абра...
 Аха иқам ауағ пъсрә,
 Рыбжы цәгъазарғ нас иақутып,
 Ҳара иҳаурым ӡбатәыс.
 Агула-азла зегъ еигунығыр,
 Ирынагалар жәлара,
 Урт рзыхәа ак рхуцып,

Ирыбжыақазап хатцеи-пұхәыс.
 Аха еинишәеит дара рхала,
 Еиңгүшрак ҳәа қарымтцеит.
 Гуапъханашь Akyя дцеит,
 Лычкун диштын, лара лтәала
 Ақалакъяғ кыр дыпъшаит.
 Дабацарыз уи дныцаба,
 Цъаргы дықам, данылымба,
 Длаңырзышо афнықа дааит.
 Ари қалеит хулбығеха,
 Абар атых наскъахьеит,
 Гуапъханашь дәаҳәатәха,
 Макъанагы афны дак'ум,
 Дзыргубзың'уз аапъсахьеит.
 Аха Зафас игу иауам,
 Азбаб ажәабжъ рзаазгаз,
 Дырғегых ластцаара даेуп...
 — Сара исеиҳәеит ихата,
 Иани иаби дзаазаз,
 Шәығны дааигарц итахыуп. —
 Илхәоит илхәац уи еита.
 — Ажәакала ачара утәуп,
 Зегы дреибъуп игуапъхаз... —
 Зафас ахуцра дызлахаз,
 Ақат гуағеиңш ихағеит;
 Ипъхәыс мап лкырхәа дшәеит,
 Ачара аауп ҳәа изхәауам.
 Уажәы-уажәы аттын дахо,
 Агуарп дықуп дызтәауам.

Ақула, ағыза, атынха,
 Адырра рытан зегъ уаха.
 Ашыңа еитцыхны ашта итамзо,
 Ачара иурц итахыуп;
 О, Зафас, уи мыщхуп!
 Уара иулшоит, аха мап,
 Ачара ду хаарак аткам,
 Атәара азалағ иқаңдаپ,
 Абри иашьтам уи дхаткам,
 Абри шиашоу агурға аагап.
 Азал куалъза еилхарғап,
 Исаркъя тәңараҳа иара,
 Астол ҳакушан ҳтәаны,
 Ашәа анаххәо еимданы,
 Избо ұйысшыоит уаха абра.
 Ағызңәа ахътәоу са сгу иакушәо,
 Ағынаҳа сгуацыпъха,
 Аматқ нылуа деилыхха,
 Сышлеилаңаз ларгы игуато,
 Ағыңбара еикуалъхо,
 Сатәца италтәар исәапъхо,
 Сара исыцлоит сақара;
 Ухумар, угурбъя узхара!
 Ҳара ачара ҳханагалан,
 Заа иарғыжыт ҳаблахат.
 «Цоук рцыб атла иқуцалан,
 Аху ршyon» ҳәа уи қамларц,
 Шыңа ҳампъшыроуп, хашқыроуп,
 Тацаагара иңаз хрыхъзароуп,

Атаца дхаур зынзатцэйк,
Ачаразын ҳайцахом.
Гуапъханашь уи лгуапъхом,
Аха са слыцэшэом митэйк;
Атаца длоур, атаца бырлаш,
Зны дазааирым, аха дгурбъашт.
Астолахъ даапъхъо илахумаруа,
Аинкъарашибэа рхэашт аәар;
Зафас ашла дкуареаруа,
Ирушам икулан имкуашар.
Абас абыргцэа быжэгъаламуа,
Ианыкуашо ихъантаза,
Сара бзиа избоит цэгъаза.

Аръшьбатәи ахы

Атаца, сгу иадхәалоуп
 Ари ажәа, сыръсы алоуп,
 Уи намысла итәуп зынзак,
 Итәахыуп убра мазак...
 Атаца дгылоуп лыхцәы къларуа,
 Лкасы уфахар лыбла қаруа,
 Ишәапырхапеит ипъхашьо...
 Пату иукүлтço қуншьо,
 Умат лур — хазгылароуп,
 Ари иахъзу аръсуароуп,
 Бзия избоит уи сара.
 Тацаагара ицоз хара,
 Цьюуки срыцны сцахьеит;
 Иағын еиматәан асоура,
 Аухантәарак аръсара
 Сшытагылаз сыршахьеит...
 Ахъта исфаз уи уажәгъы,
 Исыцроуп имцаха.
 Са сгу иалоуп иахъагъы.
 Аха ажәфан цъюуп уаха;
 Аръхын ҳаяуа гүжатцагоуп,
 Аръша қуанды уи ҆сыршыагоуп,
 Ашъха, ага еимнадоит.
 Аетәакуа рыбла хыртын,
 Ажәфан хыбны ҳаракза,
 Итакнахауп иххаза,
 Икуеи-цеиуа илбаачкоит.
 Амза тәхьеит, агу ихытын
 Изсо инеиуеит, ашәахуа
 Аръсабара иахънагзоит.
 Ақыта ыңғоуп итахухуа;
 Лашыбжък аарла нақ хара

Уарла-шәарла игалоит.
 Атх тынчуп икаууа.
 Аңаңаагаңа шыңа хрыхъзойт!
 Алашыңара пъхъаңәо ицоит,
 Амға иқуп рүекынто;
 Итагутасуа икуаратдо,
 Иахынахысыз Куачара,
 Амашына аагылт цъара...
 Иаангылт, аха атыпъ хуартам,
 Имғахытцыр нас ишәартам,
 Абна шықаз иасны идәйкулеит,
 — Амға, амға! — атла иагудлеит,
 Ус ишцоз икаңа-бўало,
 Акы ианъю ёакы иажәло,
 Ажра ақынза иназеит,
 Амашынагъ пъхастахеит...
 Ифызцәа раъхъа Зурик дтытын,
 Агуараандахъ уи деихеит,
 Аха дзымцеит, дыхуцэырххо,
 Арыжәтә иижәыз маңк иөихын,
 Уа дахъгылаз дәамъую,
 — Лара абоуп дахъынхо! —
 Өнык аңааара надирбеит.
 Зурик дхуцуеит: — Абыржәоуп
 Ахатара анатахыу! —
 Иара игуатдан итәахыу,
 Издыруада уаха ара?
 Рыкуша-мыкуша зегъ бнароуп,
 Изрығуеит апъсабара;
 Ақарматыс амаңара
 Ақуатца рцәажәо ичырчыреит,
 Ашәа ахәоит игурбъатәа.
 Зурик Ацба, о, кунтәа,
 Ихы-итыхуа зегъы ирдыруеит,

Ари ақытан даакуахъеит,
 Арда длыштыоуп, даағъсаҳъеит...
 Избаху рымоуп: — «дықамында,
 Исалам шәқуқуа ртыхуа құцәом,
 Ма Арда дылтахында,
 Ишәқуқуа ртак қалтағом»... —
 Ртак қалтағом, ари гүржәагоуп,
 Агуашәахъ шықоу имға нагоуп,
 Ашта дхықупшша абра,
 Арда лгудағ дагоит иара.
 Уи дылмеисыр мон имам;
 Ала шуенит өсінхак амам,
 Иған ишъталар изқажода,
 Абжъас нағызыоуп дагъазхом.
 Аха Зурик ак ибом,
 Ахъаа имоу далзыргода,
 Ипъсы армачеит даңынхом,
 Ааха науит дызгара...
 Сакут усгы ихагура игоит,
 Изаша нагзара,
 Игу еибафоит, деибагоит,
 Иғызыцәа ныжыны нақ зымға,
 Дизыпшуп Зурик уа.
 Баз гуфарала усгы дәуп,
 Ацба ицәаға игу иназом:
 — Уабацеи Зурик, харт ҳаңшуп!..
 Аха Ацба иөы еилгазом,
 Баз ишқа днаскъаны,
 Дғылан дхуцуеит, диқағышзом:
 — Исхәар акухеит шыға ихтны;
 Иңеит исымаз ағұхтара...
 Иахъа сыйған сара абра,
 Ақарта-аарта зегъ збахъан;
 Акино цон уаха аклубағ,

Уахынтә дшаануа лымадара,
 Сара слықушәарц абри абнаң,
 Абас аускуа сұзбахъан...

Аха иамуит, сгубра міхеит,
 Акино иалгейт, атх наскейт...
 — Ишъя уара, Арда лхала,
 Агуашәаң дааниеит умхәазаз?
 Са сухуальшуван даеакала,

Аха иубазаап ҳашгазаз?.. —
 Игу иалсит Баң бүбуала,
 Нәк днеитәпжейт дыщакны.
 Манча дғылан уа дыпъшны:
 — Исзейлкааум угу итоу,
 Иарбан ңыхызу ұым узтоу? —
 Инакурыбыбуан иамхаңәазаргъ,
 Манча ифызыцәа еитбаңәоуп.

— Сшәйкүгүбны кунамга зузаргъ,
 Саташәымтсан, ҳаиқулаңәоуп. —
 Ихы рқыио дғылан Ацба,
 Аха игуала ахәашъа изамто,
 Дшыуазыруаз ак избоит:

— Са саңсамкуа аңа аныжәба,
 Ари аус ахы шашәто,
 Шәхы шәшаменгүзө еилсыргойт...
 Уи са сзын кыр иаңсоуп,
 Са шәзыстыхы уахазоуп!

Раагуга-сигуа уаң дынхом,
 Лани ларен аңа иалоуп,
 Рхала икоуп рымч ҳархом,
 Рығы ҳнеироуп ҳайманы.

Хаала ираххәап, ирмузар,
 Аң атакуажә дыршәаны,
 Апъха лакұзар нас дымшато,

Ха даагароуп дхаңызы!.. —
 Азыблара уи иеато,
 Иуам игутыха наимыгзар;
 Иаабац иакузам митә имқутқъонт,
 Абар, абар Зурик дытқъонт,
 Иаха еибъын уи дмизар!
 Сакут иакун игу рхатço,
 Уа даабжъаңалт амца ыкутço,
 Ацба дидгылоит иара:
 — Сикушаҳатуп уи сара!
 Дарбан ҳара ҳамч зқумхо,
 Зурик дхаҳәонт дхаңәнымхо,
 Икаиршәуам зегъ ҳхатқы.
 Изнықуаагар ағызара,
 Иаргы илшоит уи ацкы... —
 Атацаагаңә уа ғыңара,
 О, иалагент аефшара,
 Ирымада шәаңъхәағыс?
 Аха дгылеит Баz азәыс:
 — Сакут, Сакут иаңәумзан,
 Ихаңә атабырг угу итоу!..

 «Үңам злам умҳатә алаумтсан»,
 Избом арақа узматәоу.
 Уара иуатәам нап алаук'үеит,
 Иаха еибъын нақ ҳаңыртцыр,
 Абри абна ҳазлахаз!
 — «Акры ззеилуу акры еимарк'үеит,»
 Избоит Баz угу шынхаз... —
 Сакут иихәаз уа дақутцыр,
 Цәгъя имбозарг қаларын,
 Манчей Бази уиадагы
 Ргу ишатон, дрыңәшәарын...
 Аха Зурик уажәадагы,

Өзас диман, бзынц иара,
 Баапъс изиуа имбазац,
 Итахым игу нирхарц:
 — Таца дҳамамкуа ацара,
 Сакушаҳатым уи сара.
 Ҳара усқан шэыргундатас
 Иқалоит хрығхъазар.
 Ҳнеип лығнықа ус ғызатас,
 Хатса дымцар Ҷысыхуа шықам,
 Агурा лгап дҳаршәазар...
 Дҳакушаҳатхар, уи зеиғышықам,
 Дымтцаҳарсып илмузар!
 Тацада Ақуа неишъя ҳамам,
 Атәзы ҳахартсоит уи шәазхуц!
 — Абзиамха, нақ усپъырт!
 Дарбан уара иургазо? —
 Манча ипъсахы Ҷыжәжәо,
 Итцырцәажәо акуатцара,
 Сакут имыхцәы даникын,
 — Угу итазаап ахатцара,
 Уара ағызцәа ҳазнаңхаз!.. —
 Амашына ипъастахаз,
 Ақатцара уи дазикын,
 Ажәа иихәаз дахыръю,
 Дивагылан деікүччо...
 Аамта цон ипъирни.
 Ахъаца амтцахъ зны днаго,
 Баз Зурик длага-фаго,
 Диаскьеиңхъан уи зымфа,
 Итахыуп имаршәа кны,
 Ихаирштырц игурға.
 Алаф ихәеит, ағысшәа картәо,
 Нас диацәажәеит дазырхуц,

Диргубзыбыит уи диәаччо,
 Иакутиазшәа ахура ббыш
 Игу дталан иртатит...
 Зурик дғылан кыр дзырфит,
 Игуала цәирган ҳәашъа изатом,
 Җыхызтас далоуп дханто,
 Аха икоуп дзырпато,
 Ләбүрзыла игу зегъ тәйт,
 Афы грахтыга ҭаха инатом,
 Игурфа цәгъя уи ихнатит:
 — Ажәа лныстсан мап лкынит!..
 — Мап лкызар уи быргум,
 Иқалахьеит иагъацъара,
 Уи хымзбыс иқататәым!
 — Сыздәрымтца аеацъара,
 Сцәа ԥыллеит, спатудаха
 Адәы сықуп, сгурфейт.
 Сыңхыз далоуп есуаха,
 Уи лызхуцра са сарфейт...
 Сыңқьа-шәкъя деигъизмаха
 Сыкуртцаргы зегъ акоуп,
 Арда лзыхәа икоу ҆строуп!
 — Сәхатәы хатца, угу иалсыргъ,
 Абыржә иухәаз газароуп;
 Уи ажәоуп ҳәа ихәатәым,
 Уара уқуғаз ұысшыон итегъ,
 Лгуаң шытыухыит, ус иаурым!
 Иарбан абас узырлашәыз,
 Сара ихъапъшны исыхуамъшыз,
 Ларгы абазк ҳәа дыстаҳым...
 — Иsgуапъхом уи лыхнықугашъа,
 Ла дызусда, схы анлатәасшъа,
 Илхәар акун итабуп!..
 Ҳабоу сибент азә дысшато,

Хса сылғызоуп, шұта сыблуп.
 Са сзыниаз үкъя игуато,
 Шәсүшхраудаузар ҳәа сыпшуп;
 Саргы сөфызоуп, суафуп.
 Ма днасқыаган уи дынажып,
 Лцәа ғаҳеып, нақ дкаҳажып,
 Шәарт үи ала сшыа сшәыруп...
 — Уи намысрам, уи абрагъроуп,
 Апъхәызба лыпату ҳзыпъеуам!
 — Баз, о, Баз, аранза уааироуп! —
 Манча өитуент, Баз диштыам
 Зурик Ацба, икалә даҳоит,
 — Усмыщхраакуа ус узцом!
 Са усхыччан сыргазо,
 Усылахумарны уцар зузом.
 Абратәкъя сеысшыр уара уакухонт,
 Асуд ағапъхъя атак қазто! —
 Баз уи иихәо иаҳазом,
 Иаҳауазаргъ дзырғозом,
 Манча ахъентыз нас дназорит,
 Абар ассир, уи дшанхонт;
 Қаадла италаҳан акы,
 Зурик иаҳъя амаршәа кы,
 Амашына итейтказ, итәахыз,
 Баз идырт уи зызкыз.¹⁾
 — Авенок! — Баз иңеишшоит,
 — Авенок! — шұта ипъхеишшоит,
 Сакут дғылоуп уи дацәхасуа,

1) 3. Ацба идыруан апъхәызба дымтазырсуа авенок шны-
 қургоз, иаҳаҳъян лара дыхәхәо далагар, авенок амашына
 ианақуғархәалакъ, усқан амфасцәа арт ғысракахъ ицозаап
 ҳәа хрығаас ишықарымтоз, аха уе анықартало өйнла ша-
 кугыы, нара авенок шұтихыит зеипш қамло акгыы ықам ҳәа.

Зурик ишқа ихы рханы,
 — Уау-уау, умшақу! — игу дтасуа,
 Дгылоуп иихәакуаз дрыххұны:
 — Уара зыкулацәа ирылазыз,
 Арда лпатрет иаҳурбаз,
 Лара исылтеит умхәазаз? —
 Атоурых ианымлацыз,
 Иқантама уи мцура,
 Ихуда икуаеит абра,
 Арда лғызак ишылцәигаз,
 Ипсы тухыргъ ихәарым...
 — Шәақут ағызыңәа, акғы аурым!
 Зурик Ацба ас дышгугаз,
 Сара издыруазарц ахутан... —
 Манча итахыуп шыңа ддәыкулар:
 — Зегъ хиръхашибеит игура зган,
 Иқастцеит агаңзара!
 Ихәатәы хатдан амға уқулар,
 Абас икоу амаңқара,
 Үтәирхонт уи үзара...
 Амашына хиоуп, шәтал! —
 Аха Ацба амырбъаңал,
 Уа драңғылан урт иштыам,
 Үхәыс дымгакуа дцауам,
 — Шәара намыс змазам!.. —
 Хыла дрыжәлеит, дмариазам,
 «Нан-шыыр» ак имыхуеит,
 Баң дихәеит, Баң дхыхуеит.
 Илшо ала джажағуп,
 Аха Зурик дыкупъағуп...
 Азә дишағом, хыла-гула
 Зегъ еилеитцеит, аха мчыла,
 Длага-фаго имаршәа кы,
 Дырқажеит уи ҳамтакы.

Астудентцәа ргүеибакыра,
 Ишны ихытцеит, имыцхухеит,
 Са сгу налоуп изықушәаз;
 Рұбаба зегъ құхасқахеит,
 Зурик Ацба ихызланцәара,
 Иудыруазеи игу иташәаз,
 Длатқыан дығит, уи дрыцәцеит.
 Агуашәаे днеиуан нас ихъзеит,
 Диҳәйнчеит Манча адомбыжъха,
 Ала ицрыхо, деимырхха,
 Имч мырхакуа дганы,
 Амашына дәартәаны,
 Амға икулеит! Сакут уа,
 Аруль нқылан дұрыруа,
 Афаса дылыууа данцоз,
 Уа дғылазар азә избоз,
 Иасуаз ұышшарын аурт;
 Башоуп ҭацас иргаз урт!

Арбасть өнатит хынтә еикүрццак!
 Амашына неиуан ирццак,
 Ақыта налсны илахъан.
 Алашыбжъ гомызт, еикүтәахъан,
 Аха имыцәац, иқрым-өримуа,
 Аатра иавоуп ичапшоит.
 Апъша қуанда ашта икусуа,
 Ағн ашә инасны еикүкьашоит...
 Арда дыңдоуп лыпсы лшыонт.
 Аус луан уи дкараха,
 Ачай хылх'уан дымтәазо,
 Ауағы дзырпъшзо, дзаазо,
 Аусура аштыахъ есыуаха
 Лыңәа тынчуп, лгу тнагоит
 Лус даналго инагзаны.

О, сыхаара, агура згоит,
 Уаха дшахыңаз дыңғраны...
 Издыруада лцәа ианырзар,
 Лыңсыпъ лгуатсан иганы
 Дкупъсычхазар дгунқыны;
 Икалас гуфарак лоузар,
 Лгу трисзар ишәнди;
 Уи зхароу сара сакузар,
 Лгуатрыса сыхъз ахыз,
 Сыңсы иатаз, итәахыз...
 Бзиала Арда, бара бкны,
 Гуанчыхажәак са икастом;
 Җа бхәахъяз ұышынаны,
 Агуала сыман, иззазом.
 Ҳаймфалацәам итабгаша,
 Сара сзыхәа имариам
 Бара бныжыны ацара.
 Абзиабара пьсихуа змам,
 Апъсгаха снатом шыта сара;
 Быбла аччара сгу зырпъхаша,
 Избарыма өаңьара,
 Исыздырам ҳаикүшәару...
 Зурик Ацба, ех, афзысша,
 Ҳарт ҳаирсит «акыбров»...
 Үхәйс дигозшәа зегъ ҳаижъеит,
 Аха икоуп дызжажаша,
 Астудентцәа уи дрыжъеит.
 Дрыма инеиуеит ргу далсны,
 Амфа икуп урт ағыншықа,
 Қылашәыр ацха икусны,
 Апъшакәа икеалан иааскъахъеит.
 Аха Зурик баша нышықа,
 Амашына дахътатәоу,
 Ацәа даман ицахъеит...

Иаргы издырам уи дызтоу;
 Зны дхырсысиуент, зны — деңгәкүйесуа,
 Иғызцә дгуартан еилацәкүсүа
 Иччоит, аха ргу кыдгылан,
 Амфа иқуп иааңсаны...
 Амашынагъ иаашоны,
 Зафас игуашә инадыргылан,
 Астудентцәа уа ихынхәйт,
 Аха Сакут ус имуит;
 Авенок цэырган итәахыз,
 Акамбашь ахәра иаңыз,
 Агуарпъ икуз имлаго,
 Ахуда иахеиттан игъало,
 Иғызцәа рышқа динент дытрыс...
 Акамбашыгъы уи нахыс,
 Ахы иғахеит ижахәо!

Асекундкуа аттахәа икулан,
 Ештығыла ишщац ицион.
 Убасқан Зурик пъхыз ибон:
 «Амшиң хытцын адәзы икулан,
 Амца ацралан ибылуеит...
 Иара издырам дахъцара,
 Адгыл азна абылра,
 Абар иштыоуп, ихъзауент.
 Апъша цэирцит, апъша гурымуеит,
 Цақа икоу хыхъ ицоит;
 Амца икушан илакътоит.
 Уаҳа илшом Зурик дыфуеит,
 Дигоит Арда уи дымтцарсны,
 Иштыум, икыуп лнапы тарсны,
 Лара дыхәхәоит, аха длыхо,
 Ус дышнеиуаз апъхзы пъхъаҳәо,
 Зыжъ дуззак днығепъынгылеит,

Царта амам уа дынгылеит,
 Азыжъ еибафейт та змазам;
 Ихъзейт амца цәкур҆ыны,
 Абылра далагт, дцоит дцәаны,
 Аха Арда лнапкуа икзам,
 Уи дахъказхә имбазеит!..»
 Гуаңханашь лыхәхәабжъ гент,
 Иаргы дәыхеит дцәырханы,
 Ешылза дныкупъшт амзырха.
 Абартсағ дгылан дшәаны,
 Зурик иан дәаҳәатәха...

Иахъа арақа иқалаша,
 Агулацәа шеизнагаша,
 Изыниаша аңаацәара,
 Уи ҳзалалом ҳара абра.
 Гуаңханашь итабгаша,
 Ҳаи, дағында лызхара,
 Лхы иалҭашам ұзара вбак,
 Ашәы шытылхышт, дцъабашт,
 Җоуку дреисышт, ұзуук лыпқашт,
 Иҳақушәар атқыыс ҳарғъ лабак,
 Ҳшыбзиоу нақ ҳарқуатып,
 Зурик ихъыз үзәа дархуатып,
 Иара идырып дзыниара,
 Еизынҹажып шытә дара!

Ҳара хредактор илеишәа цэгъоуп;
 Апъхъаф иакузар дыңбароуп,
 Гхак имбакуан ицаом,
 Игуамъхаз уеихәоит уәақны,
 Ахаapoетгыы цас иузом;
 Агха гызмал аәзаны,
 Акылхарағ итәаны,
 Ахы пъхъакны итыхуаршәшәо
 Изгуамъакуа ицар қалоит,
 Ех, афаст, угу пънажәоит!
 Ацәаҳәакуа зегъ еихышәшәо,
 Ҳарт ҳпоема гхада ицашам,
 Цъара ипъсығехап, цъя икшашам,
 Аха апъхъаф игура аагеит,
 Агха гуатан уи итәахышам;
 «Ацәгъя ззаз иан дагеит»,
 Иагыу ҳаихәар уи ҳарееиуеит,
 Аусура ҳгу ацнеиуеит,
 Аус ҳамуц ҳгуазхара,
 Иаҳтахыуп пъхъацара!

Ҳара ҳахь игу ихарымы,
 Зафас ицэйзма ҳагубылра?
 Ҳсаҳыа еиценкыит ихәарымы:
 — Таацәарак ҳәәа пъиенит,
 Ахымзб ҳиргейт, ҳаҳуда хыиенит! —
 Уи даҳзытқъарц иакуикрыма,
 Иудыруазеи зеипъш қамло,
 Ҳрызхуцлароуп зегъ ҳара.
 Аха заа уи абра,
 Атак иаҳтап дызжажо:
 Патрет тыхъык зны цъара,

Ахуда еицақъа исахъа антих,
 — Сыхуда урнааит, ҳайт уара!.. —
 Дикумақарт иқама тых.
 Абас ихъеит ҳа ҳ-Зафас,
 Цқъа дымхуцкуа данҳаззас,
 Ихнарчар алшоит жәлара.
 Гуабشاқу ҳиштам уи ҳара;
 ҆Дышыкоу аиаша ҳхәарц ҳтахыуп,
 Иаҳзымхәаргы иаб ипъсхуп,
 Үсқан ҳатқыс диааит иара.
 «Цыоук ар рҳәон, цыоук — амажәа»,
 Зафас гурфала ихуаеу,
 Ихахъгы иқам ҳарт ҳазәыу!
 Имаршәа кны уиацәажәа,
 Игу сустхеит уаҳа илам,
 Атлахәиста ҭынха димам,
 Дгүақ'уа дылоуп ицәарта.
 Зурик ихызыз аниаҳа,
 Ашыжъ дзымгылт, уа дынхеит,
 Иаамиа рыщха иуахта...
 Гуапъханашь лыбжы цахъеит,
 Хулпъазынза амыткума лхәон.
 Агулацәа уахъ еизон,
 Аха ипъхалтсон зегъ лара,
 Даргыы анеира иақутт ара.
 Изыхлыркъозен апъхәыс мыштыацәгъя,
 Лхы еилағъсама, о, ажәрацәгъя,
 Лыңқун Зурик дзыниаз,
 Дара ирхароушәа дхәацәеит,
 Лхы знылъара уағ дылбом!
 Зафас ауадақны дахниаз,
 Таха имто ишъа илырзәеит,
 Ипъсы тасгы длыпъхъазом;
 Уахъ данненуа аказын,

— Абъсцәаҳагъ дызит уара узын! —
 Уаҳа жәа-хаак уи илхәом,
 Дычгауеит, илжәуам, илфом.
 Лымч каңсейт уи мышкала,
 Лығнапык лгудыпсаала
 Агуарпъ дықуп, дахъцара
 Шытад илыздырам ларгы ара!
 «Атакуажә иқунышыаз нағеит арбасть»,
 Абъхәыс хыда лычкун курабасть,
 Арда бырлаш диатәалшыомызт,
 Таңас длоурц лтахұзамызт
 Илгуабызызи, о, уи хса,
 Раңәа илықушәеит зегъ хтурпъса!..
 Гурғак шылхәоз өек лзацлеит,
 Ажәабжъ цеит, ақара ацлеит,
 Нқылашы амазам иара,
 Аенды ирхытәеит жәлара,
 Лара илхароуп, лъсы далтеит,
 Диацәхан, ашәи дарганы,
 Нақ ддәйләлцеит иаб иғны.
 Аха имоуп уи ағирап!
 Ақыа дахъааз игу құжәаны,
 Уахыкыи-өнакыи агурғара,
 Дағуп ихала дтәаны.
 Имсейт ашъжъ ипъатца,
 Инапқуа иштәхъ иқатца,
 Ауадақны днеи-ааниеит,
 Иан лажәакуа илымча итағуеит,
 Уи дамырцәазеит иаха:
 — «Уара дукумшәеит атынха.
 Ағыза думам, нан, иуатәо,
 Ацәгъя-абзиағ зхы зымышато;
 «Сасра уага думыштын»,

Студентцәақуак урхъынъышын,
 Рұатда иаңақчо иңеит,
 Нан, газас урыпъхъазеит,
 Уаргыы иудыруеит ишаңсам,
 Уршыит сыйкун ҳаңеңта,
 Иакүршәамкуа урт рыхута,
 Сыбла уамбан, са успъам!..
 Иан лажәақуа игу рхәынченит,
 Агутыхакуа ртыхуа нымтәеит,
 Ираңаахазшәа ибоит ипъсыпъ;
 Зашәа илоуша ларгъ насыпъ,
 Игу хаңәхеит, иғу тааит,
 Ахымзб қуаңуа иара иңаит,
 Ихшиң аркареит, иаст атрышә...
 Иааирит днеин ахышә;
 Ақуа бирлаш иапъхъа ишътоуп,
 Дхуңуа далапъшует иара,
 Аха Ацба ашоура дтоуп,
 Ақуа шышәтәз уи изгуатом,
 Аңәгъя хуңра тыпъ инатом,
 Аус имоуп дызылра:
 «Пұхәыс дизымгеит» ус иаҳах'үеит,
 Аеыпъныхәа иғу тнах'үеит,
 Зегъы ихыччошәа ибоит,
 Ихы қъхеишъоит, дцъабоит.
 Ацба ихызы уи мариу ма,
 Ҳарт ҳанымиац, иҳамбац,
 Анасыпъаз ҳамгурфац,
 «Илоутазоуп иааурых'уа»,
 Аха ҳарпъыс датцахома,
 Апъшыха имам, ипъсы тызх'уа
 Ашъоура идуп уи даргылом,
 «Ашъа иңаша ада иалагылом»,

Игу еибафейт, еиқүчкеит,
 Дхагахазшәа нас дыччеит:
 — Абъяр, абъяр! — мап дынгылом,
 Ихчы иатдоуп, уахъ дытрыст,
 Аха башан, ашә азә даст,
 Ахы икушәаз ңышьеит уа...
 Ихы издырам деңдаубұуа,
 Ашә ааиртит, иғызыцәа ракун,
 Арыжәтә ркыуп, афатә ацын,
 Ауада иғналан еиманы,
 Астол инадтәалт еикушаны.
 Рылахъ еиқуп, азәгъы ёйтзор,
 Зурик Ацба ишьара дзыкулом,
 Шыакуарак илам имч калъсейт,
 Илаңырзқуа уа икъасеит,
 Иңәырган ажәабжъ иқаз реихәеит,
 Ахымзб шигаз ихы еиңеихәеит,
 Абыста шакуимфоз нара!
 Рхы ишакуртказ ианрача,
 Ахәартә рибатом дара:
 — Уи сакумшәеит, сара ак сыйузам,
 Лгуаң сагоит атыпъха! —
 Иажәа хиркушеит руазәк ара.
 — Ахара зду, мап, уи лакузам,
 Астудентцәа цас иузыруит,
 Арғашыға ахушә удыржәит,
 Үршыт Зурик ушыбаз... —
 Атәы налеитцеит даеаңә цас.
 — Уара иухароуп, изатәым,
 Үмхуцқуа унықуеит ишакум! —
 Иажәа бжьеигалт ёазәгъы абар:
 — Тацаагара ҳарт ҳаугар,
 Атабырг уасхәоит ихатса,

Ҳхы ҳшатомызт ҳара азэгъы.
 Шыңахъ ҳаңтамтрыз уа затца,
 Лара лакум уи лығнгъы,
 Ашә шаркыз дығнакны,
 Ашъапы икуќан изаны,
 Ҳнапыргутца икурғылан,
 Ашәа ҳәо ҳаңкуагылан,
 Ашыжъ Ақуа ҳаубарын! —
 Зегъы еицирхәент: — «хаубарын!» —
 Зурик Ацба ахара идцо,
 Агурा идыргон рхы шихтныртцо,
 Дазықартдон «ағағра»...
 Дағын ҳарпъыс абылра,
 Астудентцәа «ахы игудцо»,
 Дышьны иңашәа ибон иара.
 Аха иғызцәа зәнатәы хеитцо,
 Рыгута дыкоуп шыңа дшәазом,
 Шыңақ иныжъын дцазом,
 Ҳәйнчан дамоуп ргубылра...
 Руазәк дәғагылан ахаху баба,
 Дасны иххын ачабаба,
 Ағыжәра налагеит дара.
 Хулпъазынза игу дыреыхон;
 Ағны рхаргалт ишәаҳәо,
 Алға рхарчла аттын нахон,
 Абура цәиртцәо икуашо.
 Аха Ацба амарбъаңал,
 Зымфа дықун, дгунгон,
 Уи дтагылоуп иан лкуал;
 Ҳуцрак ижәлан ихахумаруа,
 Ҕзааркукуала дама ицион.
 Арыжәтә илсыз дармакаруа,
 Иблуз дахан ипъижәкәо,

Длабырзышо, дгурфо,
 Агуаръ дшықуз нас дырбейт.
 Ацба иғызцәа ирызбейт:
 Дыргубзыңы дрыма ицарц,
 Зны ирыцыздоз атара,
 Ибзиан ирдыруаз дара
 Ажәа лныртарц, уи дырхәарц;
 Ауха иалыршан лара,
 Дара ишрылшоз лгара,
 Зурик иархәеит, мап имкыит,
 Амфа иқулеит иццакыит;
 Апъхәыс аагара игу ацнеиуан,
 Амашына изырхәазоз,
 Ақалақ иалсны инеиуан,
 Ацба аруль кны дахьцоз,
 Гуаныла ус ихәон иара:
 — «Мап, илыткам уи цәгъара,
 Лцәа лхыхны илыхцәажәо,
 Исмахаң бзынц сара,
 Атара лымоуп лызхара...
 Ишпъазури, ас сыгужәажәо,
 Стәазаауама газатас?
 Дыстаҳымзаргъ Арда лцас,
 Сакушәеит усгы уи дызгап,
 Сыхымзб схысхып сласны,
 Ағызцәа ирхәаз насыгзап,
 Иаур бзиоуп иамур дцап,
 Ожә илбама лаб иғны»... —
 Аха Арда ихы дташәеит,
 Ихълац акун деңцрашәеит,
 Мап ицәйлкыит уи кунагома,
 Аөынъыхәа изыхгом,
 Ашъа идуп дацәйнхом,

Амға дахықу ак ибома,
 Хүцрак дама ицахт иара!..
 Аруль ихаштын, зымға абра
 Дымғахытын ажрахъ дңеит,
 Амашына хышәтит, икумпүлт,
 Атла инадҳалт, нас иаангылт...
 Аха Ацба игу мңазеит,
 Ибла изхымтуа деилууа,
 Ихы дәханан ңұхъа дыңшит.
 Ифызәа шпәкөу зегъ зылшуа?
 Ашыа қуанда азәы иәашит,
 Урт зхы нахуо дмачуп уа...
 Апарк давсны Баз дшоз,
 Амашына шхышәтый цқъа избоз,
 — Ҷоук тахеит! — дығит уахъ,
 Дидырт Зурик зшыа къасоз,
 — Умшәан ағыза, уааи са сахы! —
 Аха Ацба мап икыит,
 Баз даниба амца икыит,
 Ибә ирхуан уа дәғагылеит,
 Иан лажәакуа ибла ихгылеит,
 Иабұар дәханан дқылмпәшзакуа,
 Дхыст, икахант Баз ишәкүкуа,
 Иарғы ашшыыхәа нақ шытахъқа,
 Атла днадиалт, днеизқуәит...
 Зурик дзызо маңк дпѣшиит,
 Зны дшанхазаргъ нас дымпәшзакуа,
 Длатқъан дығит, дкуаратеит,
 Алашьцара дналаз дңеит!

* *

Иэдыруада наха еибъзар,
 Дума замзар ас ахшара,

Ех, ушъақоушь апсабара!..
 Уапсазамкуа адунеи укузар,
 Изуатәузеи Аңсны анхара?
 Ашәтқуа ртәыла сыйысы акуара,
 Ҳарт ҳфырхатца ихъз ахыфт,
 Ирхәонт дыздыруа: — «Ацба ихыфт.
 Зафас ажәрацәгъя ичкүн дызит,
 Ахадың хъаа уи дихылтит,
 Атынха димам, ұым, дызшыуа!»
 Цоук убап згу зшышыуа,
 Аха ауаңа ргу далсит,
 Рхы иакуртцеит, уахъ икылсит,
 Ахәса ахаңа тәға змазам,
 Абар Зафас иашта иак'ум.
 Иара иакүн апсра иеенцеит,
 Ауа, акула, иқаз гуартеит,
 Иртахым игу ндырхар.
 Ршыапъынцакуа ирықугылан,
 Уи дахыштыоу ауада иғналан,
 Рхы рыкужыны изтаауеит:
 — Иудыруазеи ихабар? —
 Зафас дахыштыоу иғу пъшаауеит:
 — Издыруазеи, дад, акгы...
 Дыңналт, ишътоуп дырбауам. —
 Уажәы-уажә илаңа таауеит,
 Дибазом уи азәгы,
 Аха раңаак игура ргауам...
 Нәк иандәйлтлак урзыпъышыр,
 Иртәахзом ргу итоу:
 — «Ахұчы душтыузар заагара,
 Заа уиабжъя, аирыз пъеир,
 Уара иухалан азаара,
 Уи дупкеит ҳәа кыр иапсоу...

Зафас иқаитшо уафроу?
 Диаазар акун ианахутаз;
 Знык уанишылак ушыбзоу,
 Уцкун изы уңыбала,
 Угу үтасуа нас утәаз». —
 Абас еибықәо мазала,
 Усаларгы уцала,
 Дасурығықақуа ицоит,
 Зафас изы ихәацәоит,
 Гуапъханашь лакун уи зынза,
 Ліңә лхырх'еңит икказа:
 — «Ахамхапъагъа, уи ахса,
 Ақуа далоуп дығекъаса;
 Зурик дөйзх'уа, деңкүзырхо,
 Дтарымкыкуа дынзырхо,
 Өажәа нызқъ маат иаға иануп,
 Лара лзыхәа ус иаңуп!..» —
 Гуапъханашь дтәазом,
 Маза-аргама аус лухьеит,
 Илылшоз ала үза лбаҳьеит,
 Аха илыхуо уағ дылбом;
 Рхы пъхъаркыит, үюук шәахьеит...
 Үюук макъана мап ркзом,
 «Ажъа бжъараҳа ибжъазом»,
 «Абаа хыржәонт» рымасара,
 Акы иннакылом шамаха.
 Абас икоу атынха,
 Ла дахълымоу лгу цазом!..
 Ашыжъ дахуоит ахш ацара,
 Икабинетағ уи дахътәоу,
 Иху наган акриғартсоит,
 Ахәаха уитом узышътоу,
 Агутцапғы атәы уахеитсоит
 Усаҳя игуампъхар, улакта!..

Гуапъханашь лхата,
 Уахъ дызхалом длак-фак'еит,
 Илзыгуаңуам, лхы ңхъалк'еит;
 Зурик длымоуп дтәахны,
 Аатра давоуп дшәақъаны...

Зурик Ацба ожә ғьара,
 Дтәазар акухап иेырпъсны!
 Анышә дартама иласны,
 Дырбом, ишътоуп жәлара.
 Иқалаз ажәабжъ лаһаны,
 Арда дшыфуаз Ақуа дааит,
 Манчеи Сакути уи илыпъшааит,
 Илуа дакумшәо дшәауа...
 Ахушәтәырта ашә тырххеит,
 Астудентцәа гылоуп уа.
 Баз дахъыштыаз нас дыхунеит.
 Ашә аалыртит лгу ҭзызо,
 Ачымазағ уи дихзызо,
 Дығналт ауада дгук'уа...
 Баз ихала уа дышътоуп,
 Игу каршәны ихааза,
 Ацәа далоуп дтахухуа.
 Дылдыруазшәа уи уаанза,
 Апъхәызба днеин иаңхъа дтәоуп,
 Лхәәы къларуа икахухуа.
 Аха абар, уи длыщәөхеит,
 Ибла хыитын дтууа,
 Жәамхәаҙакуа дналәаңшит.
 Арда илбаз лгу нахуеит,
 Лылаңырзқуа ицәзая,
 Иңнапык лышқа днахеит,

Ахуда еицақыа исахъа антих,
 — Сыхуда урнаанды, ҳайт уара!.. —
 Диқумақарт иқама тых.
 Абас ихуеит ҳа ҳ-Зафас,
 Цқыа дымхұцкуа данхаззас,
 Ихнарчар алшоит жәлара.
 Гуаңшаку ҳиштам ун ҳара;
 Дшықоу аиаша ҳәарц ҳтахыуп,
 Иаҳзымхәаргы иаб ипъсхуп,
 Үсқан ҳатқыс диаанды иара.
 «Цыук ар рхәон, цыук — амажәа»,
 Зафас гурфала ихуаеу,
 Ихаҳыгы иқам ҳарт ҳазөну!
 Имаршәа кны уиаңәажәа,
 Игу сүстхеит уаҳа илам,
 Атлаҳәыста тынха димам,
 Дгуақ'я дылоуп иңәартада.
 Зурик ихызы аниаҳа,
 Ашыжъ дзымгылт, уа дынхеит,
 Иаaima рыщда иуахта...
 Гуаңханашь лыбжы цахьеит,
 Хулъазынза амыткума лхәон.
 Агулаңәа уахъ еизон,
 Аха ипъхалтсон зегъ лара,
 Даргызы анеира иақутт ара.
 Изыхлырқозеи апъхәыс мышыңаңәғъа,
 Лхы еилаңсама, о, ажәраңәғъа,
 Лыңқун Зурик дзыниаз,
 Дара ирхароушәа дхәаңәйт,
 Лхы знылжъара уағ дылбом!
 Зафас ауадақны дахниаз,
 Җаха имто ишъа илрызәйт,
 Ипъсы ҭасгы длыпхъазом;
 Уахъ данненуа аказын,

— Апъсцәаҳагъ дызит уара узын! —
 Уаҳа жәа-хаак уи илҳәом,
 Дычгауент, илжәуам, илфом.
 Лымч қапъсент уи мышкала,
 Лығнапык лгудыңсала
 Агуаръ дықуп, дахъцара
 Шытә илыздырам ларгы ара!
 «Атакуажә иқунылшыаз иагеит арбабъ»,
 Апъхәыс хыда лычкун курабабъ,
 Арда бирлаш диатәалшыомызт,
 Таңас длоурц лтахзамызт
 Илгуабызызи, о, уи хса,
 Раңәа илықушәеит зегъ хгурпъса!..
 Гурғак шылхәоз ѡак лзацлеит,
 Ажәабжъ цеит, ақара ацлеит,
 Нылашья амазам иара,
 Аены ирхытәеит жәлара,
 Лара илхароуп, лпъсы далтеит,
 Диаңәхан, ашәи дарганы,
 Нақ ддәылылцеит иаб иғны.
 Аха имоуп уи ағирап!
 Ақу дахъааз игу Җәсаны,
 Уахыкын-енакын агурфара,
 Даңуп ихала дтәаны.
 Имсент ашъжъ ипъатца,
 Инапқуа ишътахъ иқатца,
 Ауадақны днеи-ааиуент,
 Иан лажәақуа илымча итафуент,
 Уи дамырцәазеит иаха:
 — «Уара дуқумшәеит атынха.
 Ағыза думам, нан, иуатәо,
 Ацәгъя-абзчағ зхы зымшато;
 «Сасра уага думыштын»,

Студентцәакуак урхылышын,
 Ръятца иатаччо ицеит,
 Нан, газас урыпхъазеит,
 Уаргы иудыреит ишаңсам,
 Уршыит сыйкун ҳаңеиңа,
 Иакүршәамкуа урт рыхута,
 Сыбла уамбан, са усъам»!..
 Иан лажәакуа игу рхәынчеит,
 Агутыхақуа ртыхуа нымтәеит,
 Ираңаахазшәа ибоит ипъсып;
 Зашәа илоуша ларгъ насып,
 Игу хаңәхеит, игу тааит,
 Ахымзб қуаңуа иара итааит,
 Ихшығ аркареит, иаст атрышә...
 Иааирит дненин ахышә;
 Ақуа бирлаш иапхъа ишътоуп,
 Дхуңуа далапшүеит иара,
 Аха Ацба ашоура дтоуп,
 Ақуа шышәтәз уи изгуатом,
 Ацәгъя хуцра ҭып инатом,
 Аус имоуп дызылра:
 «Пұхәыс дизымгеит» ус иаҳах'үеит,
 Аөыпхынхәа игу тнах'үеит,
 Зегыы ихыччошәа ибоит,
 Ихы ңхеишшоит, дұльабоит.
 Ацба ихызы уи мариоума,
 Ҳарт ҳанымиац, иҳамбац,
 Анасыпаз ҳамгурфац,
 «Илоутазоуп иааурых'уа»,
 Аха ҳарпыс датдахома,
 Апшыха имам, ипъсы ҭызх'уа
 Ашьоура идуп уи даргылом,
 «Ашъа ицаша ада иалагылом»,

Игу еибафейт, еиқүччен,
 Дхагахазшәа нас дыччен:

— Абъар, абъар! — мап дынгылом,
 Ихчы иатоуп, уахъ дытрыст,

Аха башан, ашә азә даст,
 Ахы икушәаз үшишьеит уа...

Ихы издырам деңцаңууа,
 Ашә ааиртит, ифызыцәа ракун,

Арыжэтә ркыуп, афатә ацын,
 Ауада иғналан еиманы,

Астол инадтәалт еикушаны.

Рылахъ еиқуп, азәгъы єитзом,

Зурик Ацба ишьара дзықулом,
 Шыакуарак илам имч калъсейт,

Илаңырзкуа уа икъасейт,

Иңырган ажәабжъ иқаз реиҳәеит,

Ахымзб шигаз ихы еиңеңхәеит,

Абыста шакуимфоз нара!

Рхы ишакүртцаз ианрача,

Ахәартә рибатом дара:

— Уи сакумшәеит, сара ак сыйузам,
 Лгудаң сагоит атыпъха! —

Иажәа хиркушент руазәк ара.

— Ахара зду, мап, уи лакузам,

Астудентцәа цас иузыруйт,

Арфашыга ахушә удыржәйт,

Уршыт Зурик ушыбаз... —

Атәы налеитцеит даеаңә цас.

— Уара иухароуп, изатәым,

Умхуцкуа унықуеит ишакум! —

Иажәа бжьеңгалт ёаңәгъы абар:

— Тацаагара ҳарт ҳаугар,

Атабырг уасхәоит ихатца,

Ҳхы ҳшатомызт ҳара азәгъы.
 Шұтахъ ҳаитамтырз уа затса,
 Лара лакум уи лығнгъы,
 Ашә шаркыз дығнакны,
 Ашьапы икуқъан изаны,
 Ҳнапыргутса иқурғылан,
 Ашәа ҳәо ҳаикуагылан,
 Ашыжъ Akya ҳаубарын! —
 Зегъы еицирхәеит: — «ҳаубарын!» —
 Зурик Ацба ахара идтço,
 Агурा идыргон рхы шихтныртço,
 Дазықартсон «аудафра»...
 Даңын ҳарғыс абылра,
 Астудентцәа «ахы игудтço»,
 Дышьны иқазшәа ибон нара.
 Аха иғызыцәа зхәатәы хейтço,
 Рыгута дықоуп шытә дшәазом,
 Шыақак иныжъны дцаом,
 Әхәйнчан дамоуп ргубылра...
 Руазәк дәғалылан ахаху баба,
 Дасны иххын ачабаба,
 Ағыжәра иалагеит дара.
 Хулпазынза игу дырәыхон;
 Ағын рхаргалт ишәаҳәо,
 Алға рхарчла аттын нахон,
 Абұра цәыртцәо икуашо.
 Аха Ацба амарбъацъал,
 Зымға дықун, дгунгон,
 Уи дтагылоуп иан лкуал;
 Ҳуцрак ижәлан ихахумаруа,
 Әзааркукуала дама ицион.
 Арыжетә илсыз дармақаруа,
 Иблуз дахан ипъижәкәо,

Длаңырзышо, дгурфо,
 Агуаръ дшықуз нас дырбейт.
 Ацба иғызцәа ирызбейт:
 Дыргубзыңы дрыма ицарц,
 Зны ирыңыздоз атцара,
 Ибзиан ирдыруаз дара
 Ажәа лнырттарц, уи дырхәарц;
 Ауха иалыршан лара,
 Дара ишрылшоз лгара,
 Зурик иархәеит, мап имкыит,
 Амға икулеит иццакыит;
 Апъхәыс аагара игу аңнеиуан,
 Амашына изырхәазоз,
 Ақалақъ иалсны инеиуан,
 Ацба аруль кны дахьцоз,
 Гуаныла ус ихәон иара:
 — «Мап, илыткам уи цәгъара,
 Лцәа лхыхны илыхцәажәо,
 Исмаңац бзынц сара,
 Атцара лымоуп лызхара...
 Ишъязури, ас сыгужәажәо,
 Стәазаауама газатас?
 Дыстахымзаргъ Арда лцас,
 Сақушәеит усгы уи дызгап,
 Сыхымзб схысхып сласны,
 Ағызцәа ирхәаз насыгзап,
 Иаур бзиоуп иамур дцап,
 Ожә илбама лаб иғны»... —
 Аха Арда ихы дташәеит,
 Ихълац акун деицрашәеит,
 Мап ицэйлкыит уи қунагома,
 Аөыпъныхәа изыхгом,
 Ашыа идуп дацәынхом,

Амға дахықу ак ибома,
 Хүцрак дама ицахт иара!..
 Аруль ихаштын, зымға абра
 Дымғахытын ажрахь дцеит,
 Амашына хышэтит, икүмпилт,
 Атла инадҳалт, нас иаангылт...
 Аха Ацба игу мңазеит,
 Ибла изхымтуа деилууа,
 Ихы дәханан өхъя дығышит.
 Ифызцәа шілдәу зегъ зылшуа?
 Ашың қуанды азәы иғашит,
 Урт зхы нахую дмачуп уа...
 Апарк давсны Баз дишоз,
 Амашына шхышетыз цъя избоз,
 — Цыоук тахеит! — дығит уахъ,
 Дибырт Зурик зшыңа къасоз,
 — Умшәан ағыза, уаан са сахы! —
 Аха Ацба мап икыит,
 Баз даниба амца икыит,
 Ибба ирхуан уа дәғагылеит,
 Иан лажәакуа ибла ихгылеит,
 Иабыар дәханан дқылмъшзакуа,
 Дхыст, икаһаит Баз ишәкукуа,
 Иарғы ашышыңәа нақ шытахъка,
 Атла днадиалт, днеизқуеит...
 Зурик дзызо маңк дығышит,
 Зны дшанхазарғы нас дымъшзакуа,
 Длатқыан дығит, дкуаратеит,
 Алашьцара дналаң дцеит!

* * *

Издыруада наха еибъзар,
 Думазамзар ас ахшара,

Ех, ушпәкөушь апъсабара!..
 Уапъсазамкуа адунеи уқузар,
 Изуатәоузей Апъсны анхара?
 Ашәтқуа ртәыла сыпъсы ақуара,
 Харт ҳфырхатда ихъз ахыфт,
 Ирхәоит дыздыруа: — «Ацба ихыфт.
 Зафас ажәраңғыа иңкүн дызит,
 Ахапъыц хъаа уи дихылтцит,
 Атынха димам, ұым, дызшыуа!»
 Цоук убап згу зшышыуа,
 Аха ауаңәа ргу далсит,
 Рхы иакуртцеит, уахъ иқылсит,
 Ахәса ахаңәа тіфа змазам,
 Абар Зафас иашта иак'ум.
 Иара иакүн апъсра иеендеит,
 Ая, акула, иқаз гуартеит,
 Иртахым игу ндырхар.
 Ршъаппъынцакуа ирықугылан,
 Уи дахыштыоу ауада ифналан,
 Рхы рықужыны изтцааует:
 — Иудыруазеи ихабар? —
 Зафас дахыштыоу иғу пъшааует:
 — Издыруазеи, дад, акгы...
 Дыбналт, иштыуп дырбауам. —
 Уажәы-уажә илаңәа ҭааует,
 Дибазом уи азәгы,
 Аха раңәак игура рғауам...
 Нақ иандәылтцак урзыпъшыр,
 Иртәахзом ргу итоу:
 — «Ахұчы душтуазар заагара,
 Заа уиабжъа, аирыз пъеыр,
 Уара иухалан азаара,
 Уи дупкеит ҳәа кыр иапъсоу...

Зафас иқаитдо уафроу?
 Диаазар акун ианахутаз;
 Знык уанишьлак ушыбзоу,
 Уцкун изы уцъабала,
 Угу утасуа нас утәаз». —
 Абас еибықәо мазала,
 Уцаларгы уцала,
 Дасу рығнықақуа ицоит,
 Зафас изы ихәацәоит,
 Гуапъханашь лакун уи зынза,
 Лцәа лхырх'еит икказа:
 — «Ахамхапъагъа, уи ахса,
 Ақуа далоуп дықеқъаса;
 Зурик дәйзх'уа, деикузырхо,
 Әтәримкыкуа дынзырхо,
 Өажәа нызқъ маат иаңа иануп,
 Лара лзыхәа ус иаңуп!..» —
 Гуапъханашь дтәазом,
 Маза-аргама аус лухъеит,
 Илылшоз ала үца лбахъеит,
 Аха илыхуо уағ дылбом;
 Рхы пъхъаркыит, қынук шәахъеит...
 Қынук макъана мап ркзом,
 «Ажъа бжъараҳа ибжъазом»,
 «Абаа хыржәоит» рымасара,
 Акы иннакылом шамаха.
 Абас икоу атынха,
 Ла дахъымоу лгу цазом!..
 Ашыыжъ дахуоит ахш ацара,
 Икабинетаे уи дахътәоу,
 Иху наган акриғартсоит,
 Ахәаха уитом узышьтоу,
 Агутқапғы атәы уахеитсоит
 Усахъа игуампъхар, улакта!..

Гуаңханашь лхата,
 Уахъ дызхалом длак-фак'еит,
 Илзыгуаңуам, лхы ңыхъалк'еит;
 Зурик длымоуп дтәахны,
 Аатра давоуп дшәақъаны...

Зурик Ацба ожә үзара,
 Дтәазар акухап иөырпъсны!
 Анышә дартама иласны,
 Дырбом, ишътоуп жәлара.
 Иқалаз ажәабжъ лаҳаны,
 Арда дшығуаз Akyu даает,
 Манчей Сакути уи илыпъшаает,
 Илуа дакумшәо дшәауа...
 Ахушәтәyrta ашә тырхъеит,
 Астуденттәа гылоуп уа.
 Баз дахыштыаз нас дыхунеит.
 Ашә аалыртит лгу тзызо,
 Ачымазағ уи дихзызо,
 Дығналт ауада дгук'уа...
 Баз ихала уа дыштыоуп,
 Игу каршәны ихааза,
 Ацәа далоуп дтахухуа.
 Дылдыруазшәа уи уаанза,
 Аңхәзыба днеин иаңхъа дтәоуп,
 Лхцәы къларуа икахухуа.
 Ахаabar, уи длыцәөыхеит,
 Ибла хыитын дтууа,
 Жәамхәаңакуа дналәаңшит.
 Арда илбаз лгу нахуеит,
 Лылаңырзкуа ицәзауа,
 Ицирапык лышқа днахеит,

Илгудкылан илшъашыт...
 — Арда боума? — Баз дидырт,
 Цәала-жыла еибадырт,
 Рұсы неилатқәеит урт зынза!
 Цәалашәарап иразза,
 Ргүкуа ирталан еимнадеит,
 Рхырекуа рхаччеит ипъшзаха.
 Аха сиши, тәзыуабжък геит,
 Арда дфатқъан деилыхха,
 Асоф днықупъалт, пъхъа дыпъшуеит,
 Базгы дгылеит, дыщак'уеит,
 Иналы ихъуз игудкылан,
 Уахъ дындәйлцит, ибауеит:
 Зурик Ацба ивагылан,
 Дрыма инеиуан, дбаандағуп,
 Раپхъа диаган дыргон,
 Гуапъханасть амыткума лхэон,
 Азахуапъшь лхататәуп,
 Лычкун дишъталан дцион.
 Ажәлар гылан илзыпъшуп,
 Лааигуа днеишам азә үзара.
 Гуапъханасть ашъа ләашуп,
 Лыхцәы кыдылх'уеит лара,
 Са сгу нахуоит лызб ицәпъу!
 Бтәэуар еибъуп, бгу бырдап,
 Бхы-бгу бтасла ишаңъу,
 Аазашъа шыкоу ббап,
 Ахшара иуал ан ильду,
 Ба бشاқупъалаз агурғап,
 Бтәэуала, ибзеибъуп агунқыра!..
 Зурик Ацба ихуда ику
 Ахара дашътрым ун хара.
 «Ацәгъя зуз абжа изацуп»,

Аха иара азна изацуп,
Ихы дәхан уи дыпъшын,
Асофағ иқүгылаз ибеит,
Иханъышқуа ағеа рыхгейт...
Ардеи Бази неиғапъшын,
Иқұпъсычхайт, аха иччен!..

Саргы скупъсычхайт иззарым;
Аңыа сирбейт, игура хастон,
Аха сақушәйт акгы аурым.
«Азәй итә рхны амца апреитон», —
Сгу змыртынчуа иара абриоуп;
Дсымбазацкуа сгуазхара,
Сфырхатца силгейт мәбжара.
Апъхъаф, мап, игу инхарым,
Сөзыза иакузарғ зегъ акоуп,
Хара дрыцәгылар жәлара,
Абас дысшатазом иара!

1955-1956

Թեառ
Բայրութ

1

Машына хұчык жәған қылтасала,
 Аулица икуқъа наауан икаууа,
 Абжы арган, нас қылтасала,
 Апъша қуанды еимгүхәая,
 Асасаирта апъхъа наанғылт.
 Амашына дақутын уа даагылт
 Тәан Рашыт. Гүлфык ипъылт
 Изыпъышыз абыргүзә нас ағар,
 Азәазәала иненины апъсшәа нахәо
 Инапқуа рк'уан. Рашыттүң абар,
 Атак риңан аттын дахо,
 Апъхъарца шикыз днарапъылан,
 Иқамтақауа уаха қылтасала,
 Ипъесишишарц амардуан дқыдлан,
 Асасаиртахъ дхалт ара.

Асасаиртағ Рашыт ипъсы ишъонаты,
 Рағбхъаза Ақуа шибаз ихәарцы
 Ағар анихәа, нас днатәан,
 Абас ихәент уи атыхутәан:

— «Абар, ианбыку акыр түеит,
 (Рашыт лакутас ихәауеит),
 Шыапыла мацара Ә-мчыбжыа
 Амға сықун, съязк'уан.
 Ус санааи Азғыбжыа,
 Кырала инкылан адлежан,
 Саб сицны хулпъазык
 Саахъан Ақуа зынзатәык.
 Уаха сымамкуа саапъсаха,
 Ақуа санааи хулбыгеха,
 Уаңхъа игылоу думбазо
 Ишылашьцара илашьцахъан;
 Абна тоура еиңш бжы мгазо
 Амамикуара ахапъахъан.
 Амшын ахықуахъ ус абра,
 Гүхыз иубозшәа Ә-цьара,
 Аарла цәымзакуак ҭаауан.
 Игуен-гүенуа иңшаауан,
 Ршәақъкуа разқунта ара
 Қарулцәак аван ақуара...
 Уи ауха азә иөы,
 Суапа каршәны абурағы
 Сыпъхьеит. Ус ианша,
 Смакуан хүч кны сара,
 Схара-хапъшуа сыбла траа
 Сналс-аалсны ақалақъ збеит,
 Аха издыруаз азә дзымбент...
 Сара усқан сгурға зқыдаz,
 Сыпъсы ҭасгы иқахыдаz,
 Исеигурбъодаз сахъаaz ара!
 Сзеигурбъаaz избазеи сара?
 Цьара ӡмахран, өацьара
 Иагахъан ақъамсар!
 Сара избент абазар...

Ех, сабиц, аахуағ дыңдайрхәуан,
 Цоук уаңаруан, цоук абыуан...
 Атрышә иасуан, цоук күйөн:
 Азәй игутасуан ёазә дрыпқон,
 Цоук бұычуан, ёаңуокы
 Акғы зхарам ихуңә данкы,
 Убаандадағуп ҳәа ддырхәазон...
 Арыжәтә злысыз цоук зазон,
 Цоук гылан иччауан,
 Ртесістүхәкуа кны иғашуан.
 Абас ианықаз уи аены,
 Сара сакушәент анкъа зны.

Ех, дадраа, сара мачк иансызха,
 Ма схұхахутырц малк рұа,
 Ма атцара сцарацы,
 Ақуа смаант. Саб сихыпшыны,
 Сара саншыа Адгур захъзыз,
 Ақуа абаҳтағ иңакыз
 Ихуы аазгейт. Нас ара,
 Атарғыман дынкылан кыр тины,
 Абаҳта агуашәаेы ҳнеит.
 Адгур дааниуз ұшынаны
 Сара уақа кыр сыйшуюйт...
 Қымшғы исхызгоит ус стәаны,
 Аха баша, Адгур дызбом,
 Атзы хышәашәа акғы ахәом...»

* * *

Ажәйтә Ақуа зегь зааузма,
 Рашыт ихаан уи мариазма,
 Акы — ахарць, ғба — ихаран,
 Насғы ақалакъ ёакжан,

Ахә аңызжөлар ргу азбылуан,
 Ахтны қалақытас ирбауан.
 Ақуа ішкін ихынхәуаз,
 Ифны даннеилакъ изыпшуз
 Агула, азла еизауан,
 «Уахъца уаалеит!» ҳәа инапкуа рк'уан.
 Нас ргута дыртәаны,
 Иахаз-иинбаз изтаауан;
 Уи иажәабжъ ссирс икны
 Ицион рығнықа атх ганы.
 Уи моя, абар шъарда түзом,
 (Схұчын, аха исхаштны иқалазом),
 Ҳулак Ақуа дықан днеит,
 Ҳарт ахыбыар уахъ ҳаизеит;
 Уи иқаиҳәеит: — «акатқақзамкуа,
 Ахала инықуо инымәасзакуа,
 Ақалақ иалан ак пыруан,
 Уи фтамабилуп ҳәа рхәауан.»
 Ма акамбашь, ма аәакы —
 Атқақзамкуа ас акы,
 Ахала инықуеит ҳәа уаҳахьюма,
 Астқәкъя амц рхәо убахьюма,
 Ҳәен уи иихәаз ссирс икны,
 Атқәы дахаңцеит. Нас ҳаймпны,
 Уи ҳаниптырт ҳаччеит цәгъаза,
 Сарах, скъатениах пәтәон зынза.
 Амц ухәеит ҳәа ас қалома,
 Жәларак ҳақан, шытә ххучқуоума;
 Ус анакуха уи кааметзаап,
 Уахык пәхәақуак афауазаап,
 Абас ҳгула иихәаз зны,
 Ҳаҳеңкүшәлакгы чархус икны,
 Уи ада ҳәатәы ҳама замызт,
 Аха усқан уи ғашшатәзамызт...

Рашыт ағағахъ дынхауеит,
 Шыхаръык дамоуп дыхъчауеит,
 Афера раху иаңданы,
 Аңста дтоуп уахи-чены,
 Өнак днарпършәан иузаям,
 Уиираху ныкуны зы ижәзаям.
 Аха Рашыт иахъа абра
 Ақуа абухтағ, аңсара
 Махәтлас иахъылоу икахухуа,
 Ахуцра дшамаз дтахухуа,
 Са дызбейт дтәаны.
 Ақсент уи дицын. Аха зны
 Ағкун өыха Ақсент захъзы,
 Ҳара даадыруазар ахутоуп.
 Ақсент Рашыт имота иауп,
 Ақуа ашколкуа руак дтауп,
 Згу еилгоу азә иауп иара,
 Иахъа илшоит уи ара,
 Рашыт диаңызан ак аанмыжъ,
 Ицәажәашъала ус хрыжъ-хрыжъ,
 Ақуа зһашъас иамоу иңәарц,
 Нас дналга-аалган иирбарц.

Абар, Рашыт иөырхианы,
 Ақсент дицны еиманы,
 Афлыка иакутәан ицауеит.
 Рашыт араға ибауеит
 «Россия» дталан. Үантә дхынхәны,
 Амшын дызхытын ссирс икны,
 Аңған данныкула итынчза ибон,
 Аттын дахо дкуацуа дцион.

Ажэйтәен абаҳтахъ уи даннеи,
Амцабз апъырқыхәа имк'уеи,
Илахъ налды икатәент
Апъхзы хьшәашәа, игу еибак'уеит...
Ахуцра апътеиңш ихаңаз,
Дцәирхазшәа даалтын, ус ихәент:
— «Абри акун абаҳта, дад, Аксент!
Абрақун ахакуитраз икульоз
Ақарса хьшәашәа ахырзыңшыз.
Абътар ӡхыганы ирызтаз,
Анхаңәа акульараҳь ирыпъхъаз,
Аброуп Серго дахътакыз...

Аброуп саншы Адгур захъзыз,
Хәагужъла дхәйнҹаны цәгъала,
Дахърышыз аръыс мазала!..
Ирхәоит, ускан азә знык,
Ашаха ѿитцәар знызатәык,
Деңтакнархар ҝамларызшәа,
Нас ахакуитра иртәрызшәа,
Аха Адгур изы уи ҝамлеит,
Дызхылтцыз ажәлар дрыпъхеит,
Джахеит ашъажәцәа рнапаәы,
Амшын ахықуан, ақуараәы...
Иахъатәи ҳаамта, Адгур уаргы
Иубар митә ҝалозма нас?»... —
Илакта аалашьцан зынзас,
Рашыт дынталт ипъехъаз абаа,
Днапъшы-ааңшуа ибла траа
Дхуцуа дғылан ҳамтакы.
Аха Рашыт ибом џааргы
Ағыг-шәыг цәа рхарпъаны
Ақарулцәа ршәақъкуа кны.

Абаа еилақаит, ибгахъеит,
 Жәйтә закуантас ицахъеит!..
 Иахъа арақа ауаа нхоит,
 Амырхуага уа икапъхоит,
 Абаҳчара ахытцәаует иара,
 Ахучы аазартәө өацъара,
 Ахучкуа ацъцахъәа рнапъкуа ńко,
 Илахъөхзә ашәа хәо,
 Рашыт ианиба дыччауа,
 Ҳамтак дхуцуа дғылан уа.
 Рашыт дымхеит уа митәык,
 Ус дышнеиуаз жәпафык,
 Ақуа иаланхо ара,
 Өың еитархарц ағъсара,
 Атцыркант, алом, абаҳа кны
 Аус ахырыуаз иццакны,
 Уи ибоит дахьыпъшлакъ,
 Зынза ишышәтыз уи акуакъ.
 Арақа үзара анышә წырқонит,
 Азымғанғага атруба шытартоит
 Ана-арақа жәпацъара
 Аусура еилашуеит, өацъара
 Иқуаш-қуашза еиштарғыло,
 Ахан дукуа ахъдыргыло,
 Еицлабны аус ахырыуа ара,
 Аусура аштыбыжъ цоит хара.
 Абас, Ақуа уахьыпъшлакъ
 Үзара баҳчароуп, үзара — апарк,
 Ақалакъ саатла иазхауеит.
 Арадио хумарбжъ иаҳауеит
 Рашыт дахънеилакъ, игу азҳауеит
 Ағн дукуа дрыхуапъшуа дахъцо,
 Зегъ куси-цеиуеит икаччо.

Ақуа апаркқуа рейтцыбза,
 Рашыт ианиба ипъшзаза,
 Игуашымх нацлент. Нас нара,
 Уа игуалашет анкъа абра,
 Адә ду абна анахапқаз,
 Акамбашькуа азытқуа иныртатәаз.
 Аха мызкы апъхъа ари атыпъ,
 Абазар шықаз здырыз Рашыт,
 Илабашъа ижәфа иаттарғылан,
 Инап ижакъа иалшъуа дғылан,
 Уи иңеишшон зегъ абра;
 Афонтан иаршәуаз азы хара,
 Азхыгееа ибазшәа ибла адхалон,
 Аха ихуцра акы ихнацон,
 Афонтан иаршәуа азы еипъш ицъюн...
 Рашыт иибоз игу тнагон,
 Ипъсалахо акы днахуаپшша
 Ашәала асахъа ҭихып ухәап,
 Акы ихуцуазар қалап,
 Дхут-хутуеит дыштыташшуа...
 Абас иибө игуацнеуа,
 Ихтыр҆а ағацә ишътанеуа,
 Игу каршәны дықуха дцоит,
 Ашъха ашъапаे уи ибоит,
 Змахуәа бъефқуа еилхәаны,
 Гүпъфык ақуаа рыешаны,
 Аулица хаҳәла изчапқоз,
 Аулица өыщны иқаздоз.
 Рашыт арақа ҳамтакы
 Днашы-аапшит дмыщакы,
 Ибла гурбъеит, ибла ччеит,
 Гуаныла дныхәан нас дцеит,
 Аихамфа иаваршәны игоу,

Аулица шыацла итақәхәоу
 Данылан. Уи ара
 Избом абаңча игуазхара!
 Ашъхантә агахъ илашты,
 Аулица Ленин ихъз зхыу,
 Ицоит ианылан урт уажәы.
 Акалт еилаңауа икумжәы,
 Рашыт днеиуеит, дыщакзом,
 Цқыа имбакуа дцаозом,
 Илаңш рыйхалоит нара,
 Уи зегъ сирс ибоит абра.
 Аулица аганқуарә иштәссы,
 Илаха-лахұа игоит рыфы
 Ашәтқуа бывшза иптиуа.
 Ибла рыйхало дшанхауа,
 Рашыт тынч ус дцауан,
 Дыңәан дәыхазшәа ибауан,
 Нас ғын дукағ уи даннеи,
 Ибент дығналан амузей,
 Итәыла атоурых зхәо...
 Рашыт уантәи игу шәахәо
 Ичча-ччо ибла, илакта,
 Аулица данылан дцоит еита.
 Ус дышнеиуаз ааигуаза,
 Абаңчара амәхак ипъшзаза,
 Апъхынты театр иқуашза ибоит,
 Атеатр шөңиу Ақсент ихәоит,
 Куапеишәа уаала уи шытәуа...
 Ақсент Рашыт диағызын дцоит,
 Аулица ахьеихдоу ирбоит дара
 Арха иқушәа ауаса,
 Амашыныакуа еиңырғасса
 Ақуа ишалоу нахъа абра.
 Ақалакъ уаала итәуп, азә үзара

Үсда дылам, зегъ щак'еент,
 Рашыт қытрак дырзыпшуюент,
 Аха инаңца инықуашәа,
 Ахьең ҳәа илабаша нарс,
 Амшын ахықуахь днеизар нас,
 Атүңарцәа ахътәалоз иасуа абақъ,
 Идырт уи ақалакъ акуакъ.
 Атүңарцәа ибђархәхәо,
 «Ритца» апъхъа ачай иахуо,
 Енпхықуқуа иантәаз, фапъхъа
 Рашыт игуалашәан иахъа,
 Зназы илашьцеит илактә,
 Аха еразнак уи еңта
 Ибла еихаччеит ихааза,
 Ағықу данықупъш итбааза.

3

Амшын ихшылауа атәапъшь,
 Иңухаруан ахулпәз ашәапъшь;
 Ампылтас амра нақ хара,
 Дгыли-жәфани ахъеивтдо цъара,
 Амшын инхутатцәа ицеит!
 Апъша хышәашәаза исуеит,
 Иңышза ацәкурпә ара
 Ибылгъо инасуеит ақуара.
 Асқыала ааныжыны аўба цоит,
 Салам шәк ацәкурпәкуа ирзынхонит,
 Ағықуахь инаргойт ичча-ччо!
 Баслеи амшыни еилаеөо
 Иахъеилало ақалакъ ақны,
 Ашәакъ сымқутрыбууза икны
 Сшъамхышлан адгыл сагузхъан.

Арақа тоуба са изухъян
 Аба хтэыла данакула аөнү.
 Аброуп раپхъаза қарулс
 Са сахъылаз. Исыман гутакыс:
 Апсадгыл ду нас жәлара
 Иансыдырта сцарц күпъара,
 Аба хумга дтасырхарц,
 Сыжәлар рынасыпъ сыхъчарц,
 Амца сажәлан схы мшато,
 Са сеңгзарым ашъа икастәо,
 Иаңахны ианықало — спъсы!
 Аиаирә азыҳәа сгуўра мыр330,
 Амға сыкулеит нас лассы.
 Ақуа, убзиабара сгу иташуан,
 Угудура фызара сызнауан,
 Сахъталакъ ҳаңцызшәа збон сара!
 Ақалакъкуа ианаңыз абылра,
 Афронағ жәылара сандоз,
 Аибашьцәа атәйла зыхъчоз,
 Уаргы урыланы укупъон,
 Саңхъа угылан уцозшәа збон.
 Ицеит урт амшқуа, абар иахъа,
 Ақуа укуа стоуп фаپхъа.
 Басла ахыкуан са сыпъсшъартоуп,
 Сгу иадхәалоуп, сышәа ҳәартоуп,
 Қарулс сахъылаз анкъа абра,
 Шыам нағызоуп са сзы нара,
 Бзантцы исzymбо сгуазхара,
 Апарк күпъш сыпъсы аөхәароуп!
 Рашыыт Тәанба са дыстоуп,
 Ақуа дакушан даапъсаха,
 Дтәоуп аөыкуан хулбыңха.
 Асас ақуардә изкуа кыдцан,

Иттынжәга нас еитцеңдан,
 Иахъа иибаз дазгушьуа,
 Ишъамхы иқүкны аңхъарца,
 Уарла-шәарла иархәауа,
 Акы дазхуңуа дыштаңшуан...
 Ақу азыхә ақ избуан
 Имаңара уи дахътәаз.
 Ашәак игу атсан ишташуаз
 Нас дәғагылан днеи-ааниуа,
 Аңшахәа днавалт игу аңнеиуа.
 Уи ибон: ұзара мшынуп,
 Ұзара ашъха шәтүшлә ихыбуп,
 Азаудкуа еикуөзытуаз өаңзара,
 Ахапа рхәозшәа ибон иара.
 Аргылағзәа амшын ахыкуан,
 Рееилахәа-рееилаца
 Инеи-ааниуа рыпсы ршьоит,
 Рашият дыздыруа мачзам уа,
 Җоук еихырхуо аңшәа рхәоит,
 Җоук неини — инапкуа к'уа!
 Үсшъартта тыңыны иқалеит
 Ақу. Ара иаауеит
 Бакуантә, Минсктә, убас Москва,
 Ленинград, Львов, Ташкент,
 Зекынцъарантә нас ишпә!
 Урт гуцхуцәас ишьеит
 Рашият иахъибаз уажә ара.
 Изқуа икыдданы ихтырпә,
 Ус днеи-ааниуан, аха Ақсент
 Уа дааипылан еиманы,
 Ағыку инықулеит ищакны.

Ҳаңсадгыл ду ақурчаха,
 Ишәтит Аңсны ұшза, сгуацыпха!

Ргу аңғылхәо анхара,
 Ақуа наланхо жәлара,
 Рыңғысы аныршың урт ара,
 Ашәа рхәоит, икуашоит,
 Урт рашәахәараे са избоит
 Хұстазара пъхъақа ишқаз,
 Ҳағири-хгуара зегъ шлашаз,
 Жәлар ырынамтакуа ирызҳайт,
 Абъснытәи абыргцәа ырыхъ ҳмаҳайт
 Иахъа, Рашиң иеиңш урт ара
 Рбағхатәра аабашт ҳара.
 Ақуа абыргцәа еизаны
 Ажәйтә дарбан избахъаз
 Ашәа рхәо ргу ҭганы?
 Абар Рашиң иахъа абра,
 Згуашъамх иаңлаз, зтахра,
 Ибағхатәра ду ҳирбашт,
 Ҳгу ирқуандашт, ҳгу қайтцаشت.
 Аха ағыздәа ҳаңцакыроуп,
 Абар аамта цеит, ҳласыроуп,
 Атеатрахъ ауаа шыта еизоит,
 Ақугылара налагар қалоит...

4

Абъхынта театрае ныңәаттас
 Афымца каххаа ипхоит зынзас,
 Куапеишәа уаала итәуп иара,
 Абыргцәа ықүгүларц абра,
 Илах-өыхзә ажәлар пъшуп,
 Гула нахәоит, иртахыуп
 Аңдарда аатырц, азә ма дкуацап,
 Амт պыруазар аштыбыжъ гап.

Нас ашьшыхәа уа иаатуеит
 Апъарда, зегъ уахъ ипъшуеит.
 Абар урт ирбоит ара,
 Абаҳчара шәтызшәа азхара;
 Икүашза абыргәа рацәафзан
 Асцена икулаз, урт хиазан,
 Ибъазбъазуа ҳамта змам,
 Згуаҳәпъы ғычам азә дубуам.
 Уа дааскъан абыргәа руазәк,
 Апъсы рхентеит ашәакуак,
 Зынза ицәажәон ағырпын.
 Нас ицәыртцыз цәгъя дгукын,
 Уи дазқазан аchanгур,
 Анапенкъабжъ уа имдадыр
 Ирушам ажәлар, иргуапъхеит,
 Ашәа еитеиҳәарц ртаххеит.
 Абас азәаәала еимдо,
 Асцена икулон ашәа ҳәо.
 Аха аинкъарашәа анырхәа уа,
 Азә даакулейт ҹунтас дъыруа,
 Ишъяп Җынта дыкугылт, дшыацәхыртәйт,
 Уи ибәа зныкгы имтыйсит,
 Дкуашеит ишиатәаз апъсуа тас,
 Анапеинкъабжъ шгоз дыд тас!
 Аха ари аштыбжъ уа еикүтәеит,
 Азалаң ҭынчрахт, зегъ зырфуеит,
 Зызбаху рымаз урт абра,
 Рашыт ицәыртца збаз жәлара,
 Уи дыкугыларц изыпъышыз,
 Гула наҳәоз, изтахызыз,
 Анапеинкъашыа накушәом, ишанхеит,
 Уи ицәыртца цәгъя иргуапъхеит.
 Аха Рашыт дмыщакзейт,
 Асцена аткарахъ кыр дааскъеит,

Тынч дрылаңшуа жәлара,
 Ажәак имхәазарғы уи ара
 Ихыиेы аргама зегъ ахәеит,
 Ақалақь баҳчаран иқазтаз
 Итабуп ҳәа шреиқәаз, иширөхуаз.

Рашыт дұқашза дышлахьеит,
 Аха илакта хaa цқоуп, зынза,
 Абаху апъш еиңш дыбууаза,
 Акыр дфархыны, аха ауки,
 Зыбағ зцэйласу таркы.
 Бзантык дгуамтца убазом,
 Дуағ тынчул уи дағызом,
 Ма абназарағ, ма ағны,
 Мамзаргы днықуағны
 Иара уаницу упъсы ушьоит,
 Умса къаेҳоит иааигуахоит,
 Алағ ҳәарадагь иажәа пъкоуп.
 Ашъха зыхьеиңш иажәа цқоуп,
 Пату изакуп дгурбъя-ччар,
 Азәы дилартом ағар...
 Рашыт деңкухадыс деилахәоуп,
 Зынгы-пъхынгы зегъ акоуп,
 Икумжәйи икабеи еикүтсаны,
 Иқама иқунымкуа еикүшәаны
 Ионашә дхымтцыцзар қалап.
 Рашыт асценаз дшоуп ухәап,
 Иқуардә даахан уа днатәан,
 Иғыза бзиа, устыы ихиан,
 Уа ирцәажәеит ихааза,
 Иахъа ибама апъхъарца,
 Ахъхъаңәа ирхумарт, уи нахыс
 Зегъ хнахт, ироут гублыс.

Апъхъарца ашәа ухы-угу италоит,
 Арахуцқуа еихырхәалоит:
 Ажәлар анкъа агуақра иштәз,
 Ауғу ишатқаз рыбба шхуаз,
 Насгыи уи нахәеит ара
 Аиаира шыргаз жәлара;
 Рыжәфа еибытаны икупъо,
 Амилат еидгылан пъхъака ишцо!
 Апъхъарца цәажәоит иагуарпъха:
 Аибашьра иаштыу хыщәнмырхा,
 Асабрада рәых'уа ихъзнатартәеит,
 Амца рыжәтço иғәпънаеуеит,
 Ианнак'уеит уи рхаңәкуакун!..
 Рашыт иашәа сирс иркын
 Итәоу азалаө уаха ара
 Уи дрызбом ргуазхара.
 Рашыт абас ҳамтакы,
 Апъхъарца ирхумарт дмыщакы,
 Нас уи тыңч уа дыштәаз,
 Иахъа иибаз игуаپъхаз,
 Ақуа азыхәа ашәа өыцк,
 Ихы итихәааз ашәа ссирик,
 Апъхъарца ианитдан уажә абра,
 Иахәоит ахъхъаҳәа, абар иара:

«Ақуа, иұмаз ахъз-апъша,
 Ушәты какаңла, улаша!
 Пүсшарьта тыңны уқаңтаз,
 Уара знапала укаңтаз,
 Сара сыйжалар ргуашә артуп,
 Итабуп сыйжалар, итабуп.

Ацәқурпъкуа зәаччо есымша,
 Ақалақь-баҳча, улаша!

Ҳаңсадгыл зыршәткүй ахъз змоу,
 Ҳара ҳпартиа ңысыс наххоу,
 Ақуа зырлашаз абас,
 Уара уҳамоуп гүбіртас!»

Рашыңт дәғагылт, дыдратсаң
 Анапеин қыабжы гент зынзас
 Азал рцәажәо... Атыхутәаны,
 Асцена икулан ижәпағны,
 Икуашент абыргүә «Шыаратын».
 Уи збаз өымтәз оус ипѣшын,
 Акраамта ирхаштуам иргуапхент,
 Иугуам қыло аума ипѣшзахент,
 Нас ишпә! Акыр иажәхьоу,
 Зхаху қуашза ишлахьоу,
 Агурғеи агуақреи ирцәынхаз,
 Аха бзантык згу мңазоз
 Ҳара ҳбыргүә цыа збазоз,
 Ашәә рхәозар нахъа абас,
 Рыпьстазара еибхент ауп зынзас.

5

Ақуа, Ақуа са ианысқәо,
 Уи сазхуша шыжы санғыло,
 Сара исыцлоит сақара,
 Са стәык рылоуп зегъ ара;
 Алада амшын цәкурпәара,
 Афада ашъха сыпъсы акуара,

Ибъазбъазует уахыи·ены,
 Амтәыжәфә итәкны икны
 Akyu иахылаңшует иара.
 Ахы хытнахыз сгублра,
 Сықалақъ хүч сгу зыдхәалоу,
 Уи сарбъажәфә са спъсы иалоу,
 Раңхъа сыбла ахъыхтыз,
 Раңхъа сымға ахъатыз,
 Сара истахыуп пъсраенынза,
 Спъстазара атыхутәанынза
 Иара азыхәа сшәхәаларц,
 Апоема өыцкуа са изығларц.
 Аха истахыу зегъ сизхәом,
 Akyu азыхәа схуцра итәом!..
 Са сзы атэыцгы ара игуцхун,
 Сыбла иамбаң ак тәахыуп,
 Казынарак куалкуацьоит,
 Уи сназхуцуа сгу шәаҳәоит.

Атх цахъан. Ишъа ссиру,
 Атх ганы уцәа-ужыи ианыру
 Ашәа анакутәиншо угуахы;
 Уаҳәшъа хырхәи пъшза, утахы
 Апоезиа абъартас угу архатцо,
 Атх ганы уи уеато,
 Ахуцра ссиirkua анутоу,
 Уаха ауадаң тынч уантәоу.
 Рашыт атиатрахътә дхынхәны,

Амшын ағықуахъ днаскъаны,
 Дтәаны дхуцуан, аттын дахо,
 Амшын ахықу игу иахуо
 Ихы феитыхны даныпъышы,
 Абзиабара игу иташи
 Ақуа дналапъшт, зебъатам,
 Ақуа каххаа ацәа итам.
 Нас дфагылеит, дзырфуа
 Рашыт дхуцуа дгылан уа.
 Афымца каххаа икуеициенуан,
 Нак амшынгу усгын ихциенуан,
 Уахыпъшлакгъы фымца аркын,
 Агур каршәзар нубарын.
 Аетәакуа илаңш рықушәеит нас,
 Аха ак рылшәан хушпъырбұтас
 Тсақа интала ижжаза,
 Апъсабара инализит зынза...
 Гуаныла иҳөн: зегъ еиташәоит,
 Амра гылоит, иташәоит,
 Зны ахаяуа пъхоуп, зны ихьшәашәоит...
 Жәлар рнап кымта иакузам пъсра,
 Илашент Ақуа изгым пъшзара!
 Рашыт дышхууаз ус ара
 Илаңш иташәеит иара,
 Икыта өафа дахыных.
 Ари ақытағ икаччо
 Қалақ ҳасабла афымца ак'үеит,
 Илаңш иташәт, ибауеит
 Рашыт аферма раху дзцу,

Азынгы ашъха илбаазшәа изцу,
 Дкуацуа днеиуеит раپхъа дылан,
 Итыпъ ла ду иваргылан,
 Рашыт апъсаса дрыпхъо дтоит,
 Уи дгуартуашәа игу иабоит.

Ихуцра икабеит, Рашыт ара
 Иааныжыны днеиуан апъсара.
 Арадиобжъ гент. Абар тхыбжъон,
 Акуранткуа рашәабжъ гон.
 Злымҳа кыдцан изрығуаз,
 Згуашьамх нацлаз, зыбла чаз,
 Рашыт гуаныла абас ихәон:
 — Зегъ хгу иақушәо назығзаз,
 Зегъ хгуғырта, зегъ хзаазаз,
 Ақуа зырлашаз зынзас,
 Хпартия уҳамоуп гүбыртас,
 Уара уоуп аиаашы ха иаҳзыртаз,
 Рашыт ашәа ихәо дқаастаз!

1949.

АХҚУА

Адақъакуа

АГДХЭЫСХЭА@	5
Актәи ахы	7
Афбатәи ахы	15
Ахұатәи ахы	24
Ағышбатәи ахы	36
Ахубатәи ахы	49
ТӘАН РАШЫТ	63

ЧИЧИКО ДЖОНУА

ПОЭМЫ

(На абхазском языке).

Аредактор *Ш. Җәыцьба.*

Атехредактор *M. Хахмигери.*

Акорректорцәа: *Ф. Җичерия, Т. Папба.*

ЕИ 01892. Акылъхъразы анаты атсауп 5-XI 1956 ш. 5,5 кылъхъ
ббыйц ыкоуп. Азаказ № 4366. Атираж 2000.

Кырттәйлатәи ахадарата тыжырыңда Ақуатәи атипография,
Ленин иул., № 4.

1-3067/86
ՀԱՅՈՅԵՐՑԻ
ՑՈՂԱՇՈՒԹՈՅՆ

Аху 2 маатկ. 50 кап.